

Limburgse Taal en carnaval

Identiteit, tradities en rituelen

Begeleiders:

Zef Mertens

Leonie Cornips

Nikita Kusters

i6293780

nlr.kusters@student.maastrichtuniversity.nl

nikitakusters@hotmail.com

2 mei 2023

Onderzoeksrapport stage Huis voor de Kunsten
Limburg

Inhoudsopgave

Inhoud

Inhoudsopgave.....	2
Samenvatting.....	3
Inleiding.....	4
Hoofdstuk 1: Literatuurstudie.....	6
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader.....	11
Hoofdstuk 3: Methodologie.....	14
Hoofdstuk 4: Resultaten.....	17
Kwantitatief onderzoek: Enquête Limburgse carnavalsverenigingen.....	17
Kwalitatief onderzoek: Interviews met de carnavalsverenigingen.....	28
Hoofdstuk 5: Analyse.....	34
Hoofdstuk 6: Conclusie.....	38
Hoofdstuk 7: Aanbevelingen.....	40
Literatuurlijst.....	42

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd als onderdeel van een stage bij het Huis voor de Kunsten Limburg in de periode dat het Huis bezig was met de oprichting van het Hoes veur 't Limburgs. Dit onderzoek speelt in op de behoefte van het Hoes om te onderzoeken welke ontwikkelingen zich afspelen binnen het Limburgse taalveld en welke behoeftes daarbinnen liggen. Daarnaast draagt dit onderzoek bij aan het academische veld door via een cultureel perspectief te kijken naar de processen van traditie- en identiteitsconstructie en welke rol de Limburgse taal en carnaval hierbinnen spelen. Het onderzoek tracht een beeld te vormen van de recente geschiedenis van de traditie carnaval en geeft via een theoretisch framework weer welke processen er spelen binnen traditie- en identiteitsconstructie. Het onderzoek bevat zowel een kwantitatief en kwalitatief onderzoek naar de Limburgse carnavalsverenigingen. Beide onderzoeken zijn gefocust op de relatie tussen de Limburgse taal en de carnavalsviering. De resultaten zijn uitvoerig samengevat en vervolgens geanalyseerd. Door de resultaten te duiden met de recente geschiedenis en het theoretische framework, kan tot een conclusie worden gekomen. De georganiseerde carnavalsviering in Limburg kan gezien worden als een traditie, waarin ook rituelen en gebruiken aan de orde komen. De huidige traditie komt voort uit de naoorlogse behoefte om een streekeigen carnavalsviering te organiseren. De traditie werd daardoor aangekleed als een lokaal feest, waarbij de nadruk lag op de eigenheid van de Limburgse viering. Het dialect speelde en speelt een grote rol in het tot uiting komen van deze eigenheid en roept een gevoel van samenhang en vertrouwde op binnen de carnaval vierende gemeenschap. Het dialect zorgt daarmee ook voor een groepsidentiteit. De carnavalsverenigingen blijken uit kwalitatief en kwantitatief onderzoek voort te bouwen op bepaalde gebruiken die elk jaar terugkeren binnen de carnavalstraditie. Daarnaast proberen verenigingen ook nieuwe invullingen te geven aan de viering, om de continuïteit van de traditie te kunnen verzekeren.

Uit het kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek komt naar voren dat de grote meerderheid van de carnavalsverenigingen zich verantwoordelijk voelt voor het bijdragen aan een levendige en toekomstbestendige taal. Iets meer dan de helft van de verenigingen geeft echter aan geen behoefte te hebben aan ondersteuning vanuit het Hoes veur 't Limburgs op het gebied van de Limburgse taal. Verenigingen die hier wel behoefte aan hebben noemen de volgende gebieden van ondersteuning: het correcte gebruik van het dialect, onderwijsactiviteiten, communicatiemateriaal, financiële steun en offline en online kanalen om kennis te delen. Kennis en expertise over het correcte gebruik van het dialect bestaat al in de vorm van woordenboeken, online naslagwerken en experts bij voorbeeld Veldeke. Er bestaan vanuit de verenigingen ook zelfstandige initiatieven op het gebied van onderwijs, zoals carnavalslessen en een vastelaovendsfilm. De campagne van het Hoes zal zich onder andere richten op communicatiemateriaal om het Limburgs onder de aandacht te brengen. De aanbeveling met de meeste prioriteit in dit onderzoek is dan ook: het oprichten van een kanaal om initiatieven en kennis te delen, in samenwerking met de verenigingen en overkoepelende organisaties.

Inleiding

Het Huis voor de Kunsten Limburg (hierna: het Huis) is een organisatie die zich inzet om de amateurkunsten, het erfgoed en de professionele kunsten binnen Limburg te ondersteunen en adviseren. Dit doet het Huis op allerlei verschillende thema's, zoals beleid, communicatie, cultureel ondernemerschap, financiering, verenigingsondersteuning en actualiteiten. Het Huis ondersteunt en adviseert door vragen te beantwoorden en netwerken aan elkaar te verbinden. Het Huis is opgedeeld in negen disciplines waarvan de Limburgse Taal er een is. Het Huis biedt ondersteuning aan de oprichting voor het Hoes veur 't Limburgs (het Hoes). Het Hoes wordt aangestuurd door een stuurgroep die bestaat uit vertegenwoordigers van de Raod veur 't Limburgs, Veldeke Limburg, Levende talen Limburgs, de Limbörgse Academie, de Vereniging Limburgse Dialect- en Naamkunde, de Willy Dols Stichting, het 3Mproject, de kinderopvang en de Leerstoel Taalcultuur (Universiteit Maastricht). De ambitie voor het Hoes is om hét kennis- en expertisecentrum op het gebied van de Limburgse taal te worden. Hiermee speelt het Hoes in op de ambities van het Limburgse taalveld om te verjongen en te verbreden, maar ook om de krachten van de verschillende taalorganisaties te bundelen en te professionaliseren. De werkzaamheden van het Hoes zullen worden onderverdeeld in vier programmalijnen: de netwerkfunctie, de advies- en promotiefunctie, de educatiefunctie en de documentatie-informatie- en onderzoeksfunctie. Het Hoes heeft in maart 2023 een verbinder aangenomen die in de verschillende domeinen in Limburg (taalveld, onderwijs, kinderopvang, wetenschap, gezondheidszorg, media, sociaal-maatschappelijke en het culturele domein) de behoefte zal peilen naar ondersteuning van de Limburgse taal. Op basis van de behoeftepeiling zal de verbinder bijdragen aan fysieke en digitale informatievoorziening, educatief materiaal en projecten in het Limburgse taalveld. Het Hoes heeft daarnaast een marketingbureau de opdracht gegeven een huisstijl en campagne te ontwikkelen.

Dit onderzoek is uitgevoerd tijdens mijn tien weken durende stageperiode als stagiaire Limburgse taal onder supervisie van Zef Mertens en Leonie Cornips. Tijdens de stage heb ik een beeld ontwikkeld van het huidige Limburgse taalveld en de ontwikkelingen die zich daar momenteel in afspelen. Dit beeld zal zeker niet allesomvattend zijn, een tien weken durende stage leent zich niet om het Limburgse taalveld door en door te leren kennen. Toch zijn mij binnen deze tien weken enkele zaken opgevallen:

1. Binnen de Limburgse taalorganisaties en betrokkenen bij de oprichting van het Hoes lijkt de leeftijd van de leden redelijk hoog te liggen (50+). Er zijn weinig jongeren betrokken bij de taalorganisaties. De taalorganisaties lijken dan ook te vergrijzen.
2. Binnen het Limburgse taalveld is er een sterke focus op meertaligheid, onder andere door recente onderzoeken van onder andere Leonie Cornips. De focus ligt dus niet alleen op het spreken van Limburgs en Nederlands, maar ook op het spreken van andere talen.
3. Het Limburgse taalveld is erg divers. Het Limburgs komt op allerlei plekken terug, niet alleen in geschreven teksten zoals poëzie of proza, maar ook in het theater, spoken-word, film, muziek en in andere vormen.
4. Er is de laatste tijd veel aandacht voor het Limburgs in het (regionale) nieuws. Zo wordt er onderzoek gedaan naar Limburgs op de werkvloer en op de kinderopvang. In april 2023 is er daarnaast door de taalorganisaties een brief gestuurd naar de Provinciale Staten om het Limburgs (opnieuw) onder de aandacht te brengen.

Dit onderzoek speelt in op de behoefte van het Hoes om te onderzoeken welke ontwikkelingen zich afspelen binnen het Limburgse taalveld en welke behoeftes er daarbinnen liggen. Dit onderzoek focust zich op een specifieke doelgroep: de Limburgse carnavalsverenigingen. Door te focussen op deze doelgroep tracht dit onderzoek te ontdekken wat de relatie is tussen de Limburgse carnaval en de Limburgse taal. Beide worden vaak bestempeld als Limburgse tradities die de identiteit van “de Limburger” schetsen en lijken daarbij ook onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Echter moet er voorzichtigheid geboden worden bij het gebruik van de termen tradities en identiteit, het ontstaan van tradities en identiteit gebeurt niet zomaar, daar gaat een zeker constructieproces aan vooraf. Over de constructie van tradities en identiteit zijn er tal van wetenschappelijke bijdrages, ook op het vlak van Limburgse identiteit en tradities. Belangrijke wetenschappers op het gebied van Limburgse identiteit en (taal) tradities zijn Leonie Cornips en Lotte Thissen. Hoewel Cornips en Thissen vooral gefocust zijn op de sociolinguïstische aspecten van de Limburgse taal, zal dit onderzoek bijdragen door een andere invalshoek te gebruiken. Dit onderzoek is voornamelijk vanuit een culturele invalshoek uitgevoerd. Daarnaast zal dit onderzoek bijdragen aan een vraag die relevant is voor het Hoes en daarmee bijdraagt aan het werk van de verbinder.

De hoofdvraag van dit onderzoek is:

Waarom denken we dat carnaval, de Limburgse taal en tradities met elkaar te maken hebben?

Het onderzoek draagt daarnaast bij aan de vraag welke relevante rol het Hoes kan spelen in de ondersteuning van de carnavalsverenigingen op het gebied van de Limburgse taal.

Hoofdstuk 1: Literatuurstudie

Dit hoofdstuk zal een beeld vormen van de reeds bestaande literatuur rondom de combinatie van carnaval en de Limburgse taal en zal hiermee een korte introductie geven op deze thema's. Om een schets te maken van de oorsprong van carnaval zoals het in Limburg gevierd wordt, zijn er een tweetal bronnen geraadpleegd in dit onderzoek. De eerste bron is het proefschrift 'Prinsen en Clowns in het Limburgse Narrenrijk: Het carnaval in Simpelveld en Roermond 1945-1992', geschreven door Carla Wijers in 1995. De tweede bron is recenter van aard, uit 2014, en betreft het boek 'Hét carnavalsboek: Van lentefeest tot festival' geschreven door carnavaloloog Theo Franssen en carnavalist Sander Mattheijssen. Hoewel het eerste boek meer ingaat op de relatie tussen de carnaval en de Limburgse taal, is het tweede boek nuttig omdat het recentere informatie verschafft over de viering van carnaval in de huidige tijd.

Om het huidige carnaval en haar tradities te kunnen duiden, is het van belang om te ontdekken waar de carnaval en deze tradities hun oorsprong vinden. Volgens Wijers wordt het woord carnaval pas sinds de zeventiende eeuw gebruikt. Daarvoor werd het feest aangeduid met de term vastenavond, of in het Duits Fastnacht. De openbare viering van de vastenavond en de daarbij behorende uitgebreide eet- en drinkfestijnen verdwenen aan het einde van de zestiende eeuw, toen Nederland na de reformatie overwegend protestants werd. Ook in het katholieke zuiden werd het feest steeds minder gevierd. De vastenavond werd vooral nog gevierd door mensen uit de onderste lagen van de samenleving. Pas in de negentiende eeuw was er een hernieuwde interesse van de gegoede burgerij in de vastenavond. Deze interesse werd aangewakkerd door initiatieven in de Duitse gegoede burgerij net over de grens, waar tussen 1823 en 1838 drie grote carnavalsverenigingen werden opgericht. In 1839 werd in Maastricht Sociëteit Momus opgericht en een aantal jaar later in Venlo Sociëteit Jocus. Beide sociëteiten namen de organisatie van de lokale carnavalsviering voor hun rekening. In de tweede helft van de 19^e eeuw nam het aantal sociëteiten toe die carnavalsactiviteiten in hun doelstellingen opnamen, zoals De Pottentoate in Beek en de Marotte in Sittard. Ook verenigingen die niet specifiek op carnaval gericht waren, zoals theaterverenigingen, rokersclubs en sportverenigingen, hielden zich bezig met het organiseren van carnavalsactiviteiten of deelname hieraan. De eerste prinsen werden in deze periode ook uitgeroepen, hoewel hier geen structureel bestaan voor was, kwamen ze in verschillende vormen voor zoals de Prins van een vereniging of als optocht prins. Doordat de georganiseerde carnaval toenam, veranderde ook de vorm waarin carnaval gevierd werd, van straatcarnaval naar carnaval binnen in zalen. Er was veel sociale controle, doordat de sociëteiten en lokale verenigingen hun waardenpatronen inbrachten in de georganiseerde carnaval. Er kwam hierdoor een grote nadruk te liggen op gepast gedrag (Wijers, 1995).

Volgens Wijers speelt de Eerste Wereldoorlog een rol in de stagnatie van de ontwikkeling van de georganiseerde carnaval in Limburg. Er kwam een verbod op maskerades en optochten, dat ook na 1918 standhield, en werd gesteund door lokale geestelijke en wereldlijke autoriteiten.

Daarnaast speelde de opkomende industrialisatie in de eerste 30 jaar van de 20^e eeuw een rol, voornamelijk door de opkomst van de mijnbouw. Doordat de mijnbouwindustrie in Zuid-Limburg veel immigranten trok die hier hun baan vonden, veranderde de sociaal-economische situatie in Limburg wat volgens Wijers een spanningsveld met zich meebracht. Binnen dit spanningsveld werd "de viering van carnaval als bedreigend en verderfelijk (Wijers, 1995, p. 13)" geduid. In de jaren 30 van de 20^e eeuw kreeg de georganiseerde carnaval een heropleving. Dit is volgens Wijers te wijten aan de voltooiing van het verzuilingsproces, waarin de katholieke kerk

zich ontfermde over de vrije tijd en feesten van katholieke Limburgers. Dit uitte zich in een bepaalde vorm van sociale beheersing en controle. Hierdoor waren lokale autoriteiten bereid om vergunningen te verlenen voor carnavalsactiviteiten. Deze activiteiten werden vaak georganiseerd door personen die al in het verenigingsleven actief waren, bijvoorbeeld in een harmonie of zangkoor. Op lokaal niveau waren dit dus ook geen onbekenden, waardoor de lokale autoriteiten er vertrouwen in hadden dat de carnaval op een gepaste en goede manier werd georganiseerd (Wijers, 1995).

De Tweede Wereldoorlog zorgde voor een onderbreking van het uitbouwen van de georganiseerde carnaval, maar in de naoorlogse jaren ontstond er een groei in het aantal carnavalsverenigingen in Limburg. Het bleef echter niet bij Limburg, de viering van carnaval begon zich te verspreiden door heel Nederland. Hoewel het feest zich op grotere schaal voordoet, komt de nadruk in Limburg te liggen op het 'streekeigene' van het feest. De carnavalsviering krijgt hiermee een functie in de constructie van een Limburgse eenheid en identiteit volgens Wijers. De bedreiging van het 'streekeigene' door schaalvergroting, commercialisering van de viering door de groeiende welvaart en de angst voor professionalisering van de viering die uiting vindt in het verminderen van creativiteit en spontaniteit, zijn volgens Wijers zorgen die opsteken rond de jaren 70. De commercialisering en professionalisering van de viering waren, volgens Wijers, te zien in kritiek op de volgende ontwikkelingen:

- De toename van chique carnavalskleding in winkels, waardoor de creativiteit die in de voorbereiding van eigen kostuums lag werd teruggedrongen
- De toename van dure pronkwagens (en de handel hierin) en reclamewagens in optochten
- Het stijgende uurloon van artiesten en het contracteren van artiesten buiten de provinciegrenzen (Hollandse of Duitse artiesten), wat gezien werd als een negatieve professionaliseringsslag die de afstand tussen de artiest en het publiek vergrootte.

Verder waren er kritische uitlatingen over de ontwikkeling van de schaalvergroting van de carnavalsviering. Zo was er kritiek op carnavalsverenigingen die eregasten en professionele artiesten van buiten Limburg uitnodigden. Reacties hierop waren negatief, carnavalsverenigingen werd verweten dat zij hun eigen status en aanzien wilden verhogen door bekende Nederlanders van buiten de provincie te halen. Daarnaast groeide de kritiek op de aanwezigheid van carnavalstoeristen buiten Limburg. Deze niet-Limburgse vierders werd verweten het traditionele carnaval te ondermijnen doordat zij de lokale gebruiken niet kenden en het lokale dialect niet machtig waren. Wijers verklaart hierover: "Uit de voorbeelden die de carnavalisten die bezorgd waren over de instandhouding van de zogenoemde 'authenticiteit' van het carnaval naar voren haalden in de media, kunnen enkele waarden die zij fundamenteel achtten voor het feest worden afgeleid: het carnaval behoort een lokaal feest te zijn, waarin de actieve en creatieve deelname van de vierders uit de lokale gemeenschap de boventoon diende te voeren" (Wijers, 1995, p. 30). Volgens Wijers zijn de processen van commercialisering, professionalisering en schaalvergroting in het naoorlogse Limburgse carnaval van invloed geweest op de verscherping van het 'wij-zij' denken. De moderne invloeden na de oorlog werden gekoppeld aan de toenemende invloed op het feest vanuit de rest van Nederland oftewel de invloed van de 'Hollander'. De ontwikkeling van het feest kwam daardoor te liggen op de profilering van het Limburgs eigene.

In de constructie van dat Limburgs eigene treden volgens Wijers twee factoren op de voorgrond: "de in Limburg dominante rooms-katholieke mentaliteit en het dialect" (Wijers, 1995, p.34). Hier zal alleen ingegaan worden op de tweede factor die Wijers noemt: het dialect. In de jaren 70 werden Hollandse carnavalsliedjes gezien als "een aantasting van de Limburgse carnavals sfeer"

(Wijers, 1995, 38) en werden er initiatieven ondernomen om deze liedjes terug te dringen. De lokale carnavalsverenigingen, middenstand en overheden probeerden dit door respectievelijk kasteleins aan te sporen lokale muziek te draaien, muziek van eigen bodem aan de kostprijs aan te bieden aan kasteleins en extra subsidie vrij te maken voor het Limburgse carnavalslied. Maar dan was er nog steeds een tweede probleem: er was een gebrek aan liedjes van eigen bodem. Ook daar kwamen verscheidene initiatieven voor. Een van de bekendste is het Limburgse Vasteloesleedjes Konkoer, dat in 1976 voor het eerst werd georganiseerd door initiatiefneemster Bertha Paulissen (Wijers, 1995). Volgens Wijers past deze belangstelling voor het dialectgebruik in carnavalsliedjes in een bredere maatschappelijke ontwikkeling van een groeiend dialectbesef: een dialectgolf. De dialectgolf is volgens Wijers onder andere een reactie op de toenemende schaalvergroting, mobiliteit en centralisatie in de samenleving. Wijers verklaart: “Het dialect geeft dan uiting aan een groeps(regionale)identiteit, waardoor een gevoel van geborgenheid en saamhorigheid wordt opgeroepen. In zo’n verklaringsmodel van de ‘dialectgolf’ krijgt het dialect een functie in het herstel van de vertrouwde kleinschalige gemeenschap, waarvan ‘buitenstaanders’ worden uitgesloten” (Wijers, 1995, p. 41). Het groeiende dialectbesef is volgens Wijers niet alleen beperkt gebleven tot carnavalsliedjes, maar komt ook tot uitdrukking in het gebruik van het dialect als voertaal. Zo wordt het volgens Wijers gebruikt in prinseproclamaties en kroeggesprekken, maar ook tijdens bestuursvergaderingen van carnavalsverenigingen. Ook is het woord carnaval in Limburg grotendeels vervangen door het woord ‘vastelavond’ en zijn carnavalsverenigingen verandert in vastelavondsverenigingen. Volgens Wijers draagt dit allemaal bij aan de accentuering van een eigen identiteit en daardoor het oproepen van een saamhorigheidsgevoel dat ‘buitenstaanders’ buitensluit.

Ook rituelen spelen volgens Wijers in op het saamhorigheidsgevoel tijdens de carnavalsviering. Lokale carnavalsverenigingen bieden een breed aanbod van evenementen en festiviteiten aan, die bij een groot deel van de deelnemers bekend zijn en vaak jaarlijks terugkeren. Volgens Wijers heeft dat het volgende effect:

“De herhaling van carnavalsrituelen, waarvan ook de gedragsregels vastliggen, minimaliseert de plaats van de nuchtere logica, van het uitleggen en legitimeren van gedrag en handelingen tijdens de carnavalsviering. De vertrouwde rituele handelingen spreken voor zich, de opgeroepen emoties liggen op voorhand vast en zijn gemeengoed van de deelnemende vierders. Door de voorspelbaarheid en de herkenning van de activiteiten voelen de feestvierders zich meer participant dan toeschouwer, Zij, die niet bekend zijn met de lokale gebruiken, vormen de groep van buitenstaanders. Door het emotionele karakter van de carnavalsviering wordt vorm gegeven aan een (vaak broos) saamhorigheidsgevoel” (1995, p. 90).

Naast deze rituelen spelen ook tradities een rol binnen het stimuleren van een saamhorigheidsgevoel. Volgens Wijers spelen de moderniseringsprocessen in de samenleving een belangrijke rol binnen het belang van tradities binnen de carnavalsviering. Deze processen zorgen ervoor dat zowel materiële als immateriële goederen een korte levensduur hebben, waardoor er een gebrek aan houvast en identiteitsverlies optreedt. Om dit tegen te gaan wordt er een blik op het verleden geworpen; “bestaande tradities worden in stand gehouden, verdwenen tradities hersteld en nieuw ontworpen gebruiken onder de noemer van tradities ingevoerd” (Wijers, 1995, p. 91). Carnavalsverenigingen spelen volgens Wijers dan ook een belangrijke rol in de vormgeving van een identiteitsgericht feest binnen de lokale gemeenschap: “Carnavalsorganisatoren verzorgen de continuïteit in de lokale viering, zij houden de carnavalsrituelen in stand en geven

tradities de noodzakelijke onderbouwing. Zodoende leveren zij een actieve en structurele bijdrage aan de schepping van een gemeenschapscultuur” (Wijers, 1995, p. 94).

Dat tradities en rituelen ook in de recentere viering van de carnaval nog een rol spelen, komt duidelijk naar voren in het boek dat Fransen en Mattheijssen hebben geschreven in 2014. Uitvoerig hebben ze 247 carnavalsverenigingen in Limburg beschreven en uitgewerkt, waarbij ook talloze tradities en rituelen van deze verenigingen zijn opgenomen. Ook beschrijven Fransen en Mattheijssen de carnaval als periode waarin ook tal van tradities en rituelen naar voren komen. De periode van de carnaval wordt door de auteurs opgedeeld in de volgende kleinere periodes:

- De tijd vóór 11 november
- De 11^e van de 11^e
- Van 12 november tot de advent (4 weken voor kerstmis)
- Van de advent tot kerstmis
- Van kerstmis tot Driekoningen (12 dagen)
- Van 7 januari tot de laatste week voor carnaval
- De carnavalsdagen en Aswoensdag
- Halfvasten

De tijd vóór 11 november wordt gezien als de voorbereidingstijd voor de carnaval. Niet alleen de carnavalsverenigingen zijn bezig met (grote) organisatorische zaken zoals het organiseren van revues, bals, optochten en het vinden van de nieuwe prins, ook individuele artiesten en groepen zoals joekskapellen, gardes en dansgroepen zijn bezig met de voorbereidingen voor de carnaval. De start van het carnavalsseizoen vindt plaats op 11 november, ook wel de 11de van de 11de genoemd. Dit wordt in grote steden vaak uitbundig gevierd met grote evenementen. In kleinere plaatsen zijn er vaak eigen tradities, zoals liedjesfestivals, ceremonies bij standbeelden, maar ook de installatie van de Raad van Elf of zelfs de bekendmaking van de prins. Tussen de 11de van de 11de en de advent worden er bij verenigingen die een prins hebben uitgeroepen rond de opening van het carnavalsseizoen, prinsenrecepties gehouden, maar ook prinsenbals en zittingen. De advent is een bezinningsperiode. In deze periode is er een taboe op openbare activiteiten en geüniformeerd optreden van carnavalsverenigingen. Achter de schermen wordt er wel nog steeds hard gewerkt aan de voorbereidingen voor de carnaval. Tussen kerstmis en Driekoningen vinden over het algemeen niet veel carnavalsactiviteiten plaats. De periode van Driekoningen tot de laatste week voor carnaval is dan juist weer een erg drukke periode. In deze periode organiseren de meeste carnavalsverenigingen hun zittingen, revues, bals, prinsenrecepties en andere evenementen. Ook wordt de prins in deze periode vaak bekendgemaakt. Veel carnavalsverenigingen voeren in deze periode daarnaast een sociaal programma, er worden bijvoorbeeld speciale middagen georganiseerd voor senioren, prinsen bezoeken scholen, zorginstellingen en ziekenhuizen, er wordt geld ingezameld en geschonken aan goede doelen en mensen die zich ingezet hebben voor de gemeenschap worden gehuldigd en onderscheiden (Fransen en Mattheijssen, 2014). Volgens Fransen en Mattheijssen is het belang van deze voorfase groot. Door de activiteiten in de voorfase van de carnaval, raken mensen geleidelijk in de feeststemming. Ook lokale, regionale en provinciale omroepen spelen hierin een rol, doordat mensen via de media kunnen aanhaken bij evenementen. Tijdens de carnavalsdagen hebben de carnavalsverenigingen vaak een druk programma. Zo bezoeken zij in deze periode vaak de basisschool (of scholen) in hun woonkern, maar ook verzorgings- en verpleegtehuizen, dit gebeurt vaak op vrijdag. De andere carnavalsdagen worden door de carnavalsverenigingen op eigen manier ingevuld, maar onder de vaste tradities is er meestal een optocht. Voorbeelden van andere tradities die op deze dagen plaatsvinden zijn: de sleuteloverdracht, de

carnavalsmis/dialectmis, de boerenbruiloft en de slotrituelen tijdens de laatste carnavalsdag. Op Aswoensdag was het traditie om een askruisje te halen in de kerk. Door secularisatie verdwijnt deze traditie op steeds meer plekken. Ook carnavalsverenigingen nemen hier vaak geen deel meer aan. Op Aswoensdag wordt er vaak wel op traditionele wijze afgesloten met het fenomeen Haringbijten (Fransen & Mattheijssen, 2014).

Fransen en Mattheijssen hebben in hun boek een sterkte-zwakte analyse beschreven voor de carnaval, waarin ze de maatschappelijke veranderingen die van invloed zijn op de viering van de carnaval en de veranderingen binnen de carnaval hebben meegenomen. De belangrijkste verandering in de maatschappij is volgens hen de bevolkingspyramide; “vormden in 1980 de 10- tot 20-jarigen nog de grootste leeftijdsklasse, in 2010 waren dat de 40- tot 50-jarigen en in 2040 zullen dat de 70- tot 80-jarigen zijn” (Fransen & Mattheijssen, 2014, p. 231). Daarnaast is er ook sprake van krimp in de kernen, waardoor het inwoneraantal krimpt. Dit samen kan ervoor zorgen dat de carnaval op een andere manier gevierd moet gaan worden. Een ander knelpunt is de verslechtering van de ‘carnavalsinfrastructuur’. De vermindering van het aantal cafés is hier een voorbeeld van, dat volgens de auteurs de laatste 30 jaar naar beneden is gegaan met 40 à 50%. Vooral kleinere kernen hebben te maken met de verdwijning van cafés en zalen waardoor zij genoodzaakt zijn carnaval te vieren in geplaatste tenten. Ook het verdwijnen van boerderijen is een knelpunt. Wagenbouwers kunnen hierdoor nergens meer terecht. Daarnaast is de actieradius vergroot, waardoor verenigingen steeds meer concurrentie hebben van andere verenigingen in de regio, alsook door grote (provinciale) evenementen. Andere zorgen bestaan op het vlak van stijgende prijzen, voor bijvoorbeeld drank, en het ingevoerde alcoholverbod voor personen onder de 18 jaar. Binnen de carnavalsviering zien de auteurs ook veranderingen. Door de vergrote actieradius en de uitzendingen op televisie van allerlei evenementen, worden bepaalde kwaliteitsmaatstaven gezet voor de bezoekers van de carnavalsviering. Hierdoor stellen zij steeds hogere eisen en verwachten zij veel meer. Carnavalsverenigingen worden hierdoor gedwongen te professionaliseren. Ook verliest de carnaval steeds meer de status van uniek feest, doordat er door het jaar heen ook feesten zijn met carnavaleske uitlatingen, waar men zich bijvoorbeeld kan verkleden en schminken. Daarnaast treden carnavalsartiesten ook buiten het carnavalsseizoen op (Fransen & Mattheijssen, 2014).

Dit hoofdstuk heeft getracht een beeld te schetsen van de ontwikkeling van de carnaval van de afgelopen 200 jaar. Tijdens de ontwikkeling van de carnaval, door de bedreiging van schaalvergroting, commercialisering en professionalisering, kwam de nadruk steeds meer te liggen op het streekeigene. Rituelen en tradities, en ook het dialect, bleken een manier om dit streekeigene, of ook wel een groepsidentiteit, te construeren. Ook in de recente viering van de carnaval blijken rituelen en tradities een belangrijke rol te spelen, die elke vereniging op haar eigen manier invult. Het volgende hoofdstuk zal dieper ingaan op rituelen, tradities en de constructie van identiteit.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

In dit hoofdstuk staan enkele begrippen en theorieën uitgewerkt die van belang zullen zijn om de data in dit onderzoek te kunnen duiden.

Tradities

Tradities, rituelen en taal vallen volgens UNESCO (2022) onder de noemer immaterieel erfgoed en zijn onderdeel van het cultureel erfgoed van gemeenschappen en groepen. Dit erfgoed wordt volgens UNESCO doorgegeven van generatie op generatie, maar wordt door gemeenschappen ook telkens opnieuw vormgegeven zodat het past binnen de huidige maatschappij en de kijk van desbetreffende gemeenschappen op de natuur en hun verleden. Het cultureel erfgoed van een gemeenschap zorgt volgens UNESCO voor een gevoel van identiteit en continuïteit.

Een invloedrijk boek op het vlak van tradities is “The Invention of Traditions”, oorspronkelijk geredigeerd in 1983 door Eric Hobsbawm en Terence Ranger. Hobsbawm (2012a) beschrijft de constructie van tradities. Volgens Hobsbawm zijn tradities vaak recenter van oorsprong dan gedacht wordt en zijn ze vaak uitgevonden om een bepaald doel na te streven. Een traditie bestaat volgens Hobsbawm uit bepaalde geschreven en ongeschreven regels of bepaalde symbolische rituelen. Daarnaast treedt er bij een traditie herhaling op, wat ervoor zorgt dat er continuïteit plaatsvindt met het verleden. Bij het uitvinden van tradities gaat het volgens Hobsbawm om het contrast tussen constante veranderingen en innovaties in de wereld en de poging om een onveranderlijk moment te creëren. Tradities worden volgens Hobsbawm dan ook gekenmerkt door onveranderlijkheid. Gebruiken, die volgens Hobsbawm vaak onderdeel zijn van tradities, kunnen wel veranderen – maar de veranderingen zijn meestal gelimiteerd. Wanneer gebruiken veranderen of afnemen, veranderen tradities vaak ook. Hobsbawm illustreert het verschil tussen gebruiken en tradities met een voorbeeld uit de rechtsgeleerdheid. Gebruiken doelen volgens hem op wat rechtens *doen* terwijl tradities gericht zijn op het dragen van een toga en andere rituele praktijken rondom het werk van de rechter.

Volgens Hobsbawm (2012b) werden in de drie of vier decennia voor de Eerste Wereldoorlog veel tradities uitgevonden. Deze tradities waren een reflectie op de sociale veranderingen in deze periode. Deze vroegen volgens Hobsbawm om: “new devices to ensure or express social cohesion and identity and to structure social relations. At the same time a changing society made the traditional forms of ruling by states and social or political hierarchies more difficult or even impracticable. This required new methods of ruling or establishing bonds of loyalty” (Hobsbawm, 2012b, p. 263). Tradities die in deze tijd werden uitgevonden waren bijvoorbeeld:

- De uitvinding van publieke ceremonies, die werden gecombineerd met populaire festiviteiten
- De massaproductie van monumenten zoals gebouwen en beelden die het beeld van de natie of belangrijke historische figuren verbeeldden
- De aanbedding van nationale symbolen, zoals de nationale vlag of een volkslied
- De uitvinding van nationale feestdagen en de daarbij behorende gebruiken

Dit soort uitvindingen dragen volgens Hobsbawm bij aan het verhogen van nationalisme en sociale cohesie en dragen bij aan het construeren van een culturele identiteit.

Wat van belang is in deze teksten van zowel UNESCO als Hobsbawm is het feit dat immaterieel erfgoed en specifiek tradities niet zomaar ontstaan. Ze worden op een bepaald moment geconstrueerd om specifieke redenen, zoals sociale cohesie, en zijn bedoeld om een continuïteit te laten plaatsvinden met het verleden. Diegenen die tradities uitvinden dragen onder andere ook bij aan de constructie van culturele identiteit.

(Culturele) identiteitsconstructie

Culturele identiteit wordt door Osborne en de la Sablonnière (2014) gedefinieerd als onderdeel van de persoonlijke identiteit van een individu, welke is verbonden met de collectieve identiteit van een groep. Culturele identiteit is verbonden met de gedeelde waarden, normen, geschiedenis, ervaringen en kenmerken van de cultuur waar het individu deel van is. Omdat al deze elementen constant kunnen veranderen en doordat een individu onderdeel kan zijn van meerdere culturen of groepen, is culturele identiteit volgens Osborne en de la Sablonnière (2014) altijd onder constructie; “a clear cultural identity can be as layered, multifaceted and dynamic as any group’s values, norms and behaviors (Osborne & de la Sablonnière, 2014, p. 442).

Nira Yuval-Davis (2006) is bekend om haar analytisch framework “Belonging and the politics of belonging”. Omdat er geen directe Nederlandse vertaling kan worden gemaakt van de term ‘belonging’ zal er hier gebruikt worden van de Engelstalige variant. Yuval-Davis ziet identiteiten als de verhalen die mensen zichzelf en anderen vertellen over wie ze zijn;

“The identity narratives can be individual or they can be collective, the latter often a resource for the former. Although they can be reproduced from generation to generation, this reproduction is always carried out in a selective way. The identity narratives can shift and change, be contested and multiple. They can relate to the past, to a myth of origin; they can be aimed at explaining the present and, probably above all, they function as a projection of a future trajectory” (Yuval-Davis, 2006, p. 202).

Identiteitsconstructie is dus een proces dat voortdurend doorgaat. ‘Belonging’ kan volgens Yuval-Davis gezien worden als een manier van zelfidentificatie of identificatie door anderen en draagt dus bij aan de constructie van identiteit. Volgens Antonsich (2010) wordt ‘belonging’ dan ook vaak gezien als een synoniem van identiteit. In zijn uiteenzetting over het thema ‘belonging’ volgt hij het eerdere werk van Yuval-Davis. Antonsich verdeelt ‘belonging’ in twee dimensies: ‘belonging’ als een persoonlijk en intiem gevoel van zich ergens thuis voelen (place-belongingness) en hoe ‘belonging’ interacteert met inclusie en exclusie in de sociale en ruimtelijke zin (politics of belonging).

‘Place-belongingness’ is, volgens Antonsich, gefocust op de emotionele lading die ‘belonging’ met zich meebrengt als het komt tot in welke mate een individu zich thuis kan voelen. Met thuis bedoeld Antonsich elke plek waar een individu zich thuis kan voelen, het staat voor een symbolische plaats die gelinkt is aan herkenbaarheid, veiligheid en emotionele gehechtheid. Antonsich noemt vijf factoren die bijdragen aan ‘place-belongingness’:

1. Autobiografische factoren: deze factoren hebben een relatie tot de persoonlijke geschiedenis van een individu en welke ervaringen en herinneringen dit individu heeft met een bepaalde plek, waardoor dit individu zich hier thuis voelt.
2. Relationele factoren: deze factoren refereren aan de persoonlijke en sociale banden die het individu heeft binnen een bepaalde plek. Het gaat dan om emotioneel sterke banden, zoals met familie of vrienden, maar ook om ‘zwakkere’ banden zoals met kennissen of onbekenden die hetzelfde ‘thuis’ delen.

3. Culturele factoren: hieronder worden culturele gebruiken, tradities en praktijken onder verstaan. Volgens Antonsich wordt taal hierin als meest belangrijk gezien: “although, on the one hand, language can certainly be activated in the politics of belonging, demarcating ‘we’ from ‘them’, on the other hand, it can also evoke a sense of community, the ‘warm sensation’ to be among people who not only merely understand what you say, but also what you mean” (Antonsich, 2010, p. 648).
4. Economische factoren: deze factoren dragen bij aan de veilige en stabiele materiële situatie van een individu en zijn daarom van belang voor ‘place-belongingness’.
5. Juridische factoren: deze factoren zijn vooral gericht op zaken als burgerschap en verblijfsvergunningen. Deze zijn essentieel voor individuen om zich ergens thuis te voelen en zich veilig te voelen.

Zich thuis voelen is echter niet alleen een persoonlijke aangelegenheid, maar ook een sociale volgens Antonsich – wanneer je je afgewezen of niet welkom voelt door anderen wordt je gevoel van ‘belonging’ verstoord. ‘Place-belongingness’ heeft dan ook een sterke relatie met sociale en ruimtelijke inclusie en de grenzen die daarmee gebezigd zijn. Deze worden de ‘politics of belonging’ genoemd. De essentie van deze ‘politics of belonging’ is het wij en zij-denken, waarbij het tot een plaats behoren hetzelfde wordt als het behoren tot een groep personen. Volgens Antonsich wordt ‘belonging’ daardoor hetzelfde als identiteit. Antonsich beweert dat je thuis voelen (belonging) alleen kan als je als individu het gevoel hebt dat je je eigen identiteit kan uiten en je wordt herkend als een integraal deel van de gemeenschap waarin je leeft. In gemeenschappen waar een dominante etnische groep is, wordt er vaak van individuen verwacht dat zij hun eigen taal, cultuur, religie of gedrag laten varen om zich aan te passen aan de identiteit van de groep (Antonsich, 2010). De kernfactoren van ‘politics of belonging’ zijn volgens Antonsich dan ook het lid zijn van een groep en het ‘eigendom’ hebben van een plaats (er geografisch gezien bij horen, omdat je ruimtelijk gezien binnen bepaalde grenzen hoort). Wanneer je er op sociaal of ruimtelijk vlak niet bij hoort, dan hoor je bij ‘de anderen, of zij’.

Culturele identiteit wordt dus niet alleen geconstrueerd door de verhalen die jij over jezelf vertelt of die anderen over jou vertellen, maar wordt ook beïnvloed door de groepsidentiteit van de gemeenschap(pen) waartoe je jezelf rekent. Het gevoel ergens thuis te horen is afhankelijk van persoonlijke maar ook sociaal-ruimtelijke factoren. De laatste factoren zorgen voor een vorm van ‘wij/zij’ denken, waardoor individuen die niet binnen de groepsidentiteit vallen worden buitengesloten.

Hoofdstuk 3: Methodologie

In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van kwantitatieve en kwalitatieve manieren van onderzoek doen. Tashakkori en Teddlie (2009) betogen dat het gebruik maken van gemixte methodes, de onderzoeker in staat stelt om onderzoeksvragen op de meest effectieve manier te beantwoorden. Met gemixte methodes bedoelen de auteurs het gebruik van twee soorten data of analyses in een onderzoek, die geïntegreerd zijn in alle fases van het onderzoek. Volgens de auteurs kan het gebruik van gemixte methodes bruikbaar zijn voor allerlei soorten doeleinden in het onderzoek. Voor dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van gemixte methodes voor het doeleinde “uitbreiding”. Door eerst een kwantitatief onderzoek te doen, kan er daarna gebruikgemaakt worden van een kwalitatief onderzoek om de resultaten van het eerste onderzoek verder uit te diepen of uit te leggen. Hiervoor wordt er gebruik gemaakt van een “sequential mixed design” (Tashakkori & Teddlie, 2009), waarin de twee verschillende type onderzoeken chronologisch geïntroduceerd zullen worden. Steekproeven in gemixte methoden bestaan uit een combinatie van “probability sampling” en “purposive sampling”. In een “sequential mixed design” wordt de tweede methode van steekproeven meestal gekozen nadat de resultaten van het eerste onderzoek bekend zijn. Volgens Tashakkori en Teddlie worden gestructureerde enquêtes (kwantitatief onderzoek) vaak gecombineerd met “open-ended” manieren van onderzoek, zoals kwalitatieve interviews. Beide methodes van onderzoek zijn uitermate geschikt voor het meten van interesses over en houdingen tegenover een bepaald onderwerp. Enquêtes zijn geschikt om een groot aantal reacties te verkrijgen over een bepaald onderwerp. Een kwalitatief interview is meer geschikt voor een klein aantal deelnemers en resulteert in uitgediepte resultaten. In de analyse van de resultaten uit beide onderzoeken zal gebruik gemaakt worden van een “parallel mixed analysis”, waarin de resultaten van beide onderzoeken apart geanalyseerd worden en daarna met elkaar vergeleken worden.

Methode I: Kwantitatief onderzoek I

Het kwantitatieve onderzoek is uitgevoerd in de vorm van een internetenquête. De internet enquête is volgens Best en Harrison (2009) een effectieve manier om specifieke populaties of groepen te bereiken die allemaal toegang hebben tot het internet. Een internet enquête kan volgens hen verspreid worden via e-mails of via een website. Volgens de auteurs wordt een internet enquête vaak gebruikt om op een effectieve manier veel personen te bereiken. Daarnaast wordt een internet enquête vaak gebruikt in combinatie met een andere onderzoeksmethode om meer resultaten te verkrijgen of om verschillende soorten data te verkrijgen.

In dit kwantitatieve onderzoek is gebruik gemaakt van de “purposive sampling technique complete collection”. Deze manier van steekproeven is volgens Tashakkori en Teddlie (2009) bedoeld om alle leden van een bepaalde populatie of groep te selecteren die tot bepaalde specifieke criteria behoren. In dit kwantitatieve onderzoek is getracht alle Limburgse carnavalsverenigingen te bereiken. Met Limburgse carnavalsverenigingen worden in dit onderzoek de verenigingen bedoeld die in een dorp, stad of stadswijk gelokaliseerd zijn en hier de carnaval organiseren en daarbij een prins of prinses uitroepen. Via de ledenlijsten van de Bond van Carnavalsverenigingen in Limburg (BCL), de Samenwerkende Limburgse Vastelaovensvereniging (SLV) en de lijst van Limburgse carnavalsverenigingen op Wikipedia is geprobeerd een zo compleet mogelijke lijst van Limburgse carnavalsverenigingen op te stellen. Aan de hand van deze opgestelde lijst zijn de contactgegevens van de carnavalsverenigingen verzameld via hun websites en/of Facebookpagina's.

De enquête is gemaakt in het programma Microsoft Forms, dat gebruikt wordt door het Huis voor de Kunsten bij het uitzetten van enquêtes. In de enquête is er gebruik gemaakt van zowel open als gesloten vragen. Voor de open vragen is er gebruik gemaakt van een tekstvak waarin de respondenten hun antwoord konden typen, er was daarbij geen minimum of maximum aantal woorden. De gesloten vragen bestonden uit meerkeuzevragen. Er is daarbij gebruik gemaakt van “click-tags” en een “Net Promotor Score”. “Click-tags” is een format waarbij respondenten hun cursor kunnen halen over het antwoord van hun voorkeur en hierop kunnen klikken. “Click-tags” komen voor in de vorm van “radio buttons” (rondje) en “check boxes” (vierkantje). De “radio buttons” worden gebruikt bij vragen waarbij de respondent maar één antwoord kan kiezen. De “checkboxes” worden gebruikt bij vragen waarbij de respondent meerdere antwoorden kan kiezen (Best & Harrison, 2009). Bij deze enquête is gebruik gemaakt van beide vormen. Een van de vragen in de enquête vraagt de respondenten aan te geven in welke mate zij iets belangrijk vinden. Hiervoor kan volgens Best & Harrison het best een “slider bar” gebruikt worden, waarbij de respondenten op een schaal kunnen aangeven in welke mate zij iets belangrijk vinden. Deze optie komt niet voor in Microsoft Forms, dus is er uitgeweken naar de optie die hier het meest op lijkt, de “Net Promotor Score” (NPS). De NPS wordt voornamelijk gebruikt in klanttevredenheidsonderzoeken om de loyaliteit van consumenten te meten. Respondenten kunnen op een schaal van 0 tot 10 aangeven of ze het ergens mee eens/oneens zijn, iets belangrijk/onbelangrijk vinden etc. Respondenten die 0-6 invullen op de vraag zijn over het algemeen ontevreden consumenten, die het merk van het bedrijf kunnen schaden (critici). Respondenten die 7-8 invullen op de vraag zijn tevreden maar niet-enthousiaste consumenten, die snel overstappen naar een ander merk (passieven). Respondenten die 9-10 invullen op de vraag zijn tevreden en enthousiaste consumenten die helpen het merk op de kaart te zetten door het promoten van het merk aan anderen (promotors) (Qualtrics, 2023). Hoewel er in dit onderzoek geen klanttevredenheid wordt gemeten, kan de NPS toch nuttig zijn om te meten in welke mate de respondenten een bepaald thema belangrijk vinden. De NPS vervangt dan ook de “slider bar” in de enquête.

Tijdens het formuleren van de vragen in de enquête is er gebruik gemaakt van de tips die beschreven staan in de tekst *Design and Evaluation of Survey Questions* van Fowler Jr. en Cosenza (2009). Zo zijn de vragen bijvoorbeeld geschreven zodat de respondenten ze begrijpen, zonder vakjargon en moeilijke termen en is er op gelet dat respondenten beschikken over de informatie die zij nodig hebben om de vraag te beantwoorden. Ook zijn de vragen zo geformuleerd dat de respondenten bereid zijn om deze te beantwoorden. Daarnaast is de enquête getest voordat deze werd verstuurd, om er zeker van te zijn dat de vragen logisch en duidelijk waren en dat de enquête werkte.

Methode II: Kwalitatief onderzoek

Het kwalitatief onderzoek is uitgevoerd in de vorm van meerdere interviews. Kwalitatieve interviews zijn volgens Svend Brinkmann (2013) relevant wanneer je wilt weten hoe personen iets ervaren, ergens over denken of hoe ze reageren in relatie tot iets. Voor dit kwalitatief onderzoek zijn elf carnavalsverenigingen uit Limburg gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. Deze carnavalsverenigingen hebben de enquête uit kwantitatief onderzoek I ingevuld. Aan de hand van hun antwoorden zijn zij gekozen om deel te nemen aan de interviews. Vijf carnavalsverenigingen hebben toegestemd een interview te laten afnemen. Het doel van deze interviews is een verdieping te verkrijgen op de antwoorden die zij hebben gegeven in de enquête en te onderzoeken hoe zij het gebruik van dialect tijdens carnaval en binnen hun woonkern ervaren en welke rol zij hier zelf in spelen. De interviews zijn semigestructureerd afgenomen. Dit betekent dat de thema's die besproken werden in het interview van tevoren al bekend waren bij de

interviewer en er al enkele vragen op papier stonden. Echter was er plek genoeg om uit te wijken van de vragen en thema's, mocht dat tijdens het interview nodig zijn.

In de transcriptie van de interviews is gebruik gemaakt van “reconstructive transcriptions” (Brinkmann, 2013). “Reconstructive transcriptions” is een vertaling van audio naar tekst, waarbij imperfecties worden gladgestreken door een logische tekst te maken van wat de respondent zegt. Hierbij worden pauzes, gelach en stopwoorden zoals ‘uhm’ niet meegenomen.

Hoofdstuk 4: Resultaten

Dit hoofdstuk behandelt de resultaten van de uitgevoerde onderzoeken binnen dit onderzoek. Dit hoofdstuk geeft alleen de resultaten weer van de onderzoeken, de analyse volgt in het volgende hoofdstuk.

Kwantitatief onderzoek: Enquête Limburgse carnavalsverenigingen

Van de 277 aangeschreven carnavalsverenigingen hebben 78 (28%) verenigingen de enquête ingevuld. De spreiding van de respondenten over de drie regio's is procentueel gezien gemiddeld, met geen uitschieters naar boven of onder. Dit betekent dat de resultaten van dit onderzoek niet beïnvloed worden door één regio.

Tabel 1
Respondenten carnavalsverenigingen naar regio

Regio	Aantal respondenten	Aantal aangeschreven	Percentage (%)
Noord	18	79	23
Midden	26	75	35
Zuid	33	123	27
Onbekend	1		
Totaal	78	277	28

De enquête bevatte in totaal 13 vragen, waarvan de eerste en de laatste twee vragen van administratieve aard waren. Deze vragen waren bedoeld om te inventariseren welke carnavalsverenigingen de enquête hebben ingevuld, en of zij bereid waren deel te nemen aan een verdiepend interview.

Vraag 2: Waar/wanneer maakt de carnavalsvereniging gebruik van het (lokale) Limburgse dialect?

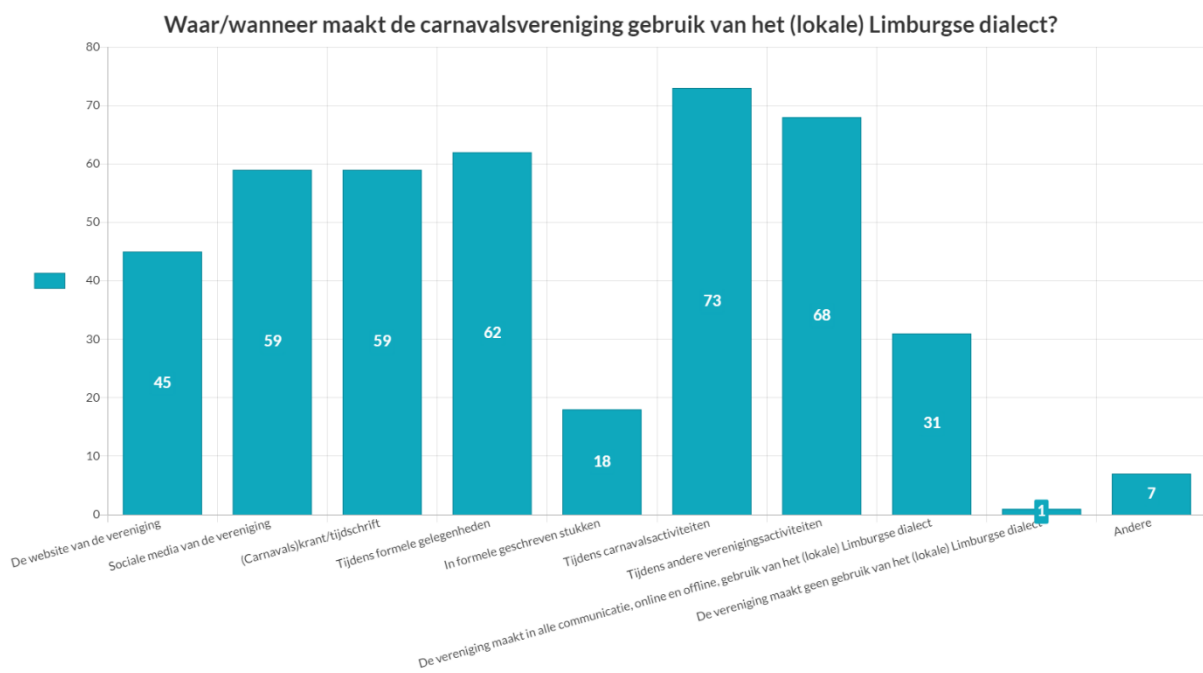
Carnavalsverenigingen konden bij vraag 2 meerdere antwoorden kiezen. De carnavalsverenigingen gaven hiermee aan waar en wanneer zij gebruik maken van het (lokale) Limburgse dialect. 73 van de 78 carnavalsverenigingen geven aan dat zij een dialect gebruiken tijdens de carnavalsactiviteiten en dat is hiermee ook de activiteit die het meest gekozen werd door de verenigingen. 31 verenigingen geven aan in alle communicatie, offline en online, gebruik te maken van het dialect. Slechts 1 vereniging geeft aan dat zij geen gebruik maken van het dialect. In formele stukken wordt door de verenigingen het minst gekozen, slechts 18 keer.

7 carnavalsverenigingen gebruikten de optie 'andere' om zelf een antwoord in te vullen. Antwoorden die hier gegeven werden zijn:

1. Briefwisseling met sponsors en leden. Appgroepen (bestuur, Raad van 11)

2. De vereniging maakt meestal in alle communicatie gebruik van het lokale dialect (online/offline).
3. Tijdens informele bijeenkomsten (bijv. brainstorm).
4. Altijd gesproken, af en toe in schrift.
5. Facebook en andere social media.
6. Bijna nooit
7. Niet alle leden willen dat er in het Limburgs gecommuniceerd wordt, waardoor de website en een gedeelte van het carnavalskrantje in het Nederlands geschreven is (voor de leesbaarheid is dan het argument).

Grafiek 1
Gebruik van het Limburgse dialect

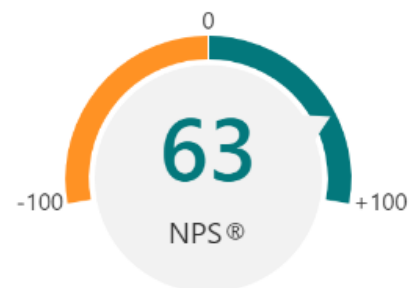
Vraag 3: De mate waarin het (lokale) Limburgse dialect van belang is binnen de lokale carnavalsactiviteiten/viering:

Vraag 3 kon beantwoord worden door op een schaal van 0 tot 10 aan te geven in welke mate het Limburgse dialect van belang is binnen de carnavalsactiviteiten/viering. Respondenten die 0 t/m 6 antwoorden worden gerekend tot critici, dit zijn 3 van de 78 respondenten. Respondenten die 7 of 8 kozen worden gerekend tot de passieven, dit zijn 23 van de 78 respondenten. Respondenten die 9 of 10 kozen worden gerekend tot de promotors, dit zijn 52 van de 78 respondenten. Het merendeel van de respondenten (67%) geeft dus aan dat het Limburgse dialect in hoge mate belangrijk is binnen de lokale carnavalsactiviteiten/viering. Maar 4% van de respondenten geeft aan dat het dialect niet (erg) belangrijk is binnen de lokale carnavalsactiviteiten/viering.

Afbeelding 1

'Net Promotor Score' mate waarin het Limburgse dialect van belang is binnen de lokale carnavalsviering

Promotors	52
Passieven	23
Critici	3

Vraag 4: Welke rol speelt het (lokale) Limburgse dialect binnen de viering van carnaval?

De antwoorden op deze open vraag zijn gecodeerd, zodat er binnen de antwoorden een structuur kon worden aangebracht en thema's kunnen worden uitgelicht binnen de analyse. De uitgelichte thema's in tabel 2 zijn de thema's die het vaakst benoemd zijn in de antwoorden op deze vraag. Deze thema's worden als hoofdthema's meegenomen in de analyse. Om deze hoofdthema's meer beeldend en inzichtelijk te maken voor de lezer, zijn er na de tabel enkele citaten opgenomen uit de antwoorden van de enquête.

Tabel 2

De rol van het Limburgse dialect binnen de viering van carnaval

Thema	Aantal keer genoemd
Verbindende werking	35
Dialect is de moedertaal/voertaal	21
Identiteit	10
Onlosmakelijk verbonden	9
Traditie	8
Grote rol/belangrijk	8
Vertrouwd gevoel/herkenbaarheid	8
Samenhang	7
Dialect doorgeven/in ere houden	6
Afbakening	4
Dialect (en carnaval) onderdeel van de cultuur	3
Trots zijn op de Limburgse taal	3
Uitspraken/uitdrukkingen alleen in dialect	3
Verbroedering	2
Dialect maakt cultuur authentiek	2
Gelijkheid	1
Rivaliteit tussen dialecten	1
Verbinding met de plaats	1
Betrokkenheid	1
Meer begrip	1
Website/krant niet in dialect	1
Minder gesproken door de jeugd	1
Speelt geen rol	1
In woord en geschrift	1
Afzetten tegen gevestigde orde	1

“Is **onlosmakelijk verbonden** met de Vastelaovend, dialect zorgt voor **identiteit** en geeft karakter. Uitspraken en uitspraken in het dialect zijn uniek en zorgen voor een gevoel van herkenbaarheid. Het dialect hoort bij de Limburgse cultuur waar onze Vastelaovend deel van uit maakt, het is een fundament van identiteit en **verbondenheid**.”

“Dialect is de wijze om dé vastelaovendj als typisch Limburgs iets te vieren. **Zonder dialect, geen carnaval**. Tegelijk biedt dialect als toontaal **meer mogelijkheden** om bv tijdens recepties iets te willen uitspreken (het sjteggelen over en weer naar de andere vereniging) op een manier dat het Nederlands niet kent.”

“Carnaval is een feest van het dorp, in het dorp wordt uitsluitend dialect gesproken. Het is ook van alle tijden dat Limburgs (lokaal dialect) **de voertaal** is bij carnavalsactiviteiten, vandaar dat het ook belangrijk is dat dit ook in de toekomst zo blijft. De dorpsgenoten **herkennen** zich hierin.”

“As vereniging hebbe vae as ein van oeës doele vastgelagdj in de statute: 't Bevordere van 't spraeke en schriëve van 't Wieërtlands dialect. Uutinge in 't dialect zörge vör **verbóngheid**, traw aan **tradisies** en zeen n belángrièk óngerdael van oeës **identiteit**.”

Vraag 5: Op welke manier speelt de carnavalsvereniging een rol binnen het uitdragen van het (lokale) Limburgse dialect?

Ook de antwoorden op deze open vraag zijn gecodeerd en op thema ingericht. Ook hier zijn een aantal thema's uitgelicht die mee zullen worden genomen in de enquête. Daarnaast zijn er enkele citaten inzichtelijk gemaakt.

Tabel 3

De rol van carnavalsverenigingen in het uitdragen van het Limburgse dialect

Thema	Aantal keer genoemd
Voertaal is in het Limburgs/vanzelfsprekendheid	39
Stimuleren/in stand houden/promoten dialect dialect	25
Onbewust stimuleren	5
Samenwerking met (lokale) Veldeke (kring)	4
Grote rol	3
Lesprogramma voor/samenwerking met basisscholen	2
Geschreven tekst in het dialect om te stimuleren	2
Activiteiten voor de jeugd in het dialect	2
Correct gebruik monitoren	2
Ondersteuning bieden bij het maken van liedjes/teksten	1
Nederlands-sprekende kinderen in het dialect aanspreken om dialect te bevorderen	1
Website en social media in het Nederlands	1
Stimuleren dialect door clash met andere dialecten	1
In beperkte mate	1
Specifieke activiteiten in het Limburgs (liedjesavond)	1
Taalcursussen ondersteunen	1
Geen	1

“Wij grijpen **alle mogelijkheden** aan om te spreken, te schrijven en te publiceren (online en offline) in het Limburgs dialect. Carnavalsverenigingen hebben een grote rol in het stimuleren van het Limburgse dialect omdat zij de Vastelaovend uitdragen en faciliteren in de kernen (dorpen en steden). Zij hebben het podium, het netwerk en veelal de faciliteiten om het dialect te kunnen stimuleren.”

“Het Meerloos **dialect is gewoon de voertaal** binnen, maar ook buiten de vereniging. Er wordt weinig Nederlands gesproken. We nemen mee wat we in het normale dagelijkse leven in het dorp ook doen. Zo houden we het in stand. Verder geven we ook dialectles op de basisschool.”

Vraag 6: Voelt de carnavalsvereniging een verantwoordelijkheid voor het bijdragen aan een levendige en toekomstbestendige Limburgse taal?

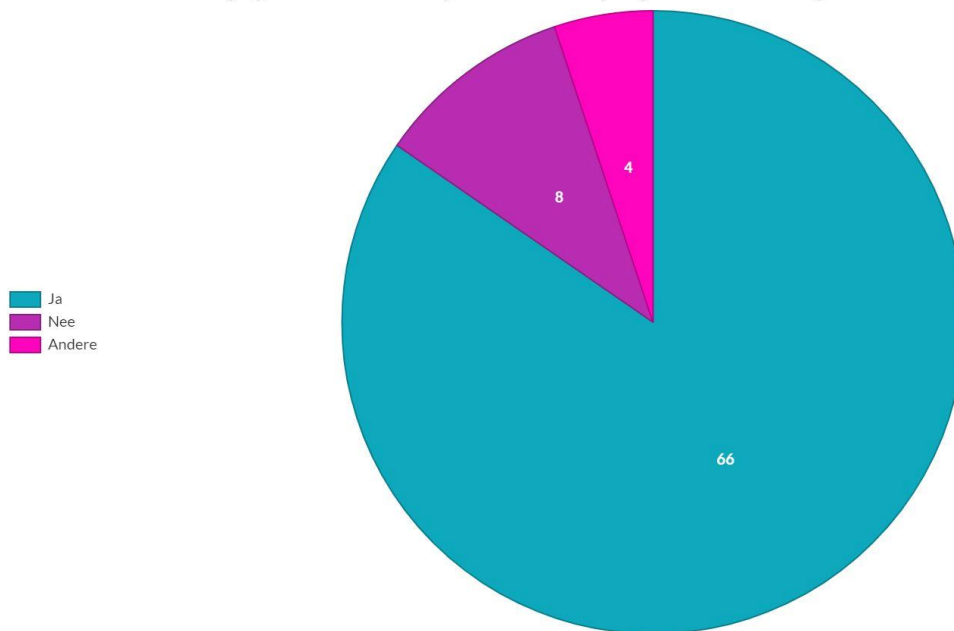
85% van de carnavalsverenigingen voelt een verantwoordelijkheid voor het bijdragen aan een levendige en toekomstbestendige Limburgse taal. 10% van de verenigingen voelt deze verantwoordelijkheid niet. 5% van de verenigingen (4 stuks) gaven een ander antwoord op deze vraag, dat waren de volgende antwoorden:

1. “Deels”
2. “Niet over gehad”
3. “Enigszins”
4. “Niet bewust per definitie de Limburgse taal, maar wellicht (nog) meer de uitdraging van de Limburgse cultuur.”

Grafiek 2

De verantwoordelijkheid van carnavalsverenigingen voor het bijdragen aan een levendige en toekomstbestendige Limburgse taal

Voelt de carnavalsvereniging een verantwoordelijkheid voor het bijdragen aan een levendige en toekomstbestendige Limburgse taal?

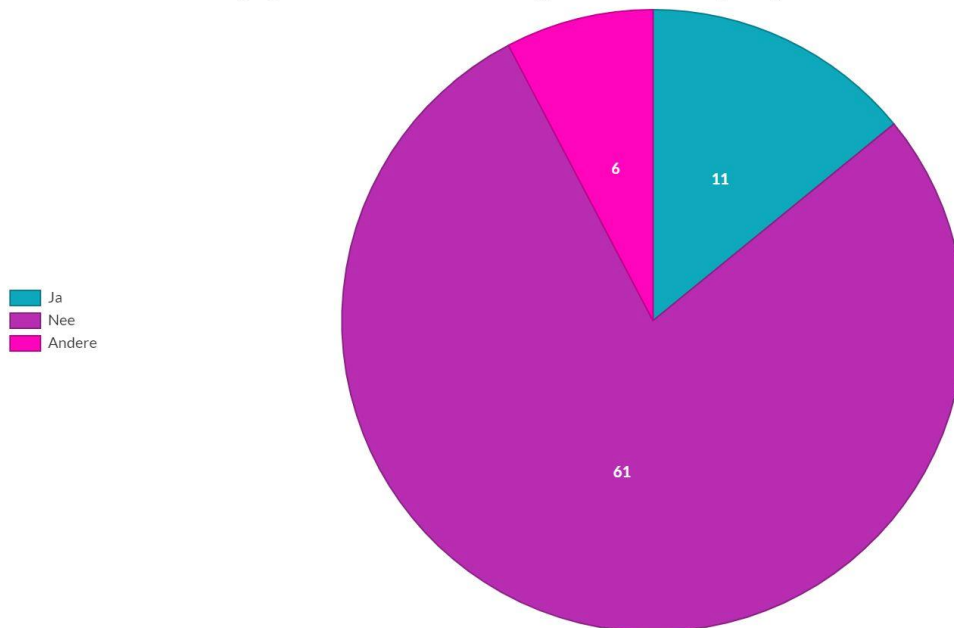
Vraag 7: Heeft de carnavalsvereniging behoefte aan ondersteuning als het aankomt op het gebruiken en inzetten van de Limburgse taal?

61 van de 78 (78%) carnavalsvereniging geeft aan geen behoefte te hebben aan ondersteuning als het aankomt op het gebruiken en inzetten van de Limburgse taal. 11 (14%) verenigingen geven aan wel behoefte te hebben aan ondersteuning en 6 (8%) verenigingen hebben een ander antwoord gegeven op deze vraag. Onderstaand is inzichtelijk gemaakt welke andere antwoorden er zijn gegeven:

1. “Momenteel maken wij al gebruik van de diensten van het Veldeke Echt.”
2. “Als vereniging niet, maar in het basisonderwijs zou hier best aandacht voor mogen zijn.”
3. “Weet ik niet. E.e.a. loopt goed, maar tips en trics zijn altijd welkom.”
4. “Niet perse, ik denk dat we daar bedreven genoeg in zijn. Maar extra materiaal of leuke suggesties zijn natuurlijk altijd welkom.”
5. “Ik heb zelf de cursus Laeze en Schriève gevolgd van ’t Veldeke. Ik ondersteun veel mensen bij het schrijven van dialect.”
6. “Ja, maar is zeker streekgebonden, of zelfs dorpsgebonden.”

Grafiek 3 Behoeftte aan ondersteuning op het gebied van de Limburgse taal

Heeft de carnavalsvereniging behoefte aan ondersteuning als het aankomt op het gebruiken en inzetten van de Limburgse taal?

Vraag 8: Op welk(e) gebied(en) zou de carnavalsvereniging ondersteuning kunnen gebruiken?

Ook de antwoorden op deze open vraag zijn gecodeerd en op thema ingericht. Ook hier zijn een aantal thema's uitgelicht die mee zullen worden genomen in de enquête. Daarnaast zijn er enkele citaten inzichtelijk gemaakt.

Tabel 4
Soort ondersteuning dat carnavalsverenigingen kunnen gebruiken

Thema	Aantal keer genoemd
Correct gebruik van dialect	8
Onderwijsactiviteiten	8
Communicatiemateriaal	4
Website als naslagwerk voor (streek)dialect	3
Woordenboek	3
Financiële steun	2
Offline/online kanalen om kennis te delen	1
Audio cursus	1
Maken van carnavalskrantje	1
Hulp bij voorkomen van verdwijnen dialect	1
Korte cursussen met tips en tricks	1

“Ich dink det der op de **basissjool** zeker meer tied besjteed mot waere aan de Limburgse taal. Ver gaon per seizoen zeker 2x nao de basissjool, es geer **materiaal** hōb om de Limburgse taal ónger de aandacht te bringe bie de sjoolkinjer zou det erg fijn zeen.”

“De cursus van 't Veldeke is voor velen te lang en te moeilijk. Korte simpele cursussen met handige tips en tricks zou welkom zijn.”

“Wij merken dat het steeds moeilijker wordt om **begrotingen** rond te krijgen, met name programmeringen met minder inkomsten zoals jeugdactiviteiten, lesprogramma etc. Aangezien de Limburgse carnaval niet erkend wordt als officieel cultuur, haken met name grotere sponsors af. Zou mooi zijn als de Limburgse carnaval erkend wordt, zodat deze bedrijven weer aangetrokken kunnen worden. Maar ook Gemeentes geven carnavalsverenigingen stukken minder subsidie dan sport en muziekverenigingen.”

Vraag 9: Welke positie heeft het (plaatselijke) dialect binnen de woonkern van de carnavalsvereniging?

Ook de antwoorden op deze open vraag zijn gecodeerd en op thema ingericht. Ook hier zijn een aantal thema's uitgelicht die mee zullen worden genomen in de enquête. Daarnaast zijn er enkele citaten inzichtelijk gemaakt.

Tabel 5
De positie van het dialect binnen de woonkern van de carnavalsvereniging

Thema	Aantal keer genoemd
Nog altijd de voertaal	15
Verwaterd/veranderd door import uit andere plaatsen	12
Steeds minder gebruik	8
Belangrijke positie	8
Veel dialectgebruik, maar niet alleen maar	7
Dialecten worden gemengd	4
Ouders praten geen dialect met hun kinderen	4
Kinderen praten thuis/op school ABN	4
Grote positie, maar neemt af vanwege verplicht gebruik van Nederlands	2
Minder juiste spelling/uitspraak	2
Meer dialectgebruik	2
Onlosmakelijk verbonden	1
Niet minder dialectgebruik	1
Te kleine positie	1
90/95% is dialect, ABN is import	1
Alle verbale communicatie gaat in dialect	1
Dreigt verloren te gaan, geen gebruik onder 20-30	1
Verloedering van dialect	1
Dialectgebruik onder jongeren minder	1
Te dicht op de grens met Brabant, daarom minder dialectgebruik	1

“Ut dialect verwaterjt door import oet anger plaatse plaatse. Remunjs is speciaal en verdwijnt langzaam.”

“De eigen inwoners spreken vrijwel alleen maar dialect. Natuurlijk zie je woorden langzaam anders worden, hetzij door invloed van NL of EN maar ook door invloed andere dorpen waar net andere woorden in dialect gebruikt worden of anders uitgesproken.”

“Steeds meer 'import' die het Tienders niet machtig zijn. De naar schoolgaande jeugd kan nauwelijks nog dialect.”

“In de woonkern wordt nog veel dialect gesproken, al zijn er steeds meer mensen die hun kinderen Nederlandstalig opvoeden. Tevens zie je een verloedering van 't Zjwaams dialek (denk aan Nederlandse woorden gebruiken terwijl er gewoon dialect woorden bestaan met dezelfde betekenis).”

Vraag 10: Wat vindt de carnavalsvereniging van het dialectgebruik binnen de woonkern?

Ook de antwoorden op deze open vraag zijn gecodeerd en op thema ingericht. Ook hier zijn een aantal thema's uitgelicht die mee zullen worden genomen in de enquête. Daarnaast zijn er enkele citaten inzichtelijk gemaakt.

Tabel 6

De opinie van de carnavalsvereniging over het dialectgebruik in de woonkern

Thema	Aantal keer genoemd
Zeer belangrijk	13
Moet in stand gehouden worden	10
(Alles is) goed	7
Nog ruim voldoende/tevreden	6
Moet meer gebruikt worden	5
Geen mening	5
Mag meer gestimuleerd worden	4
Standaard/normaal/vanzelfsprekend	4
Afnemend	3
Mag altijd meer	2
Trots op	2
Voorstander van	2
Maken zich zorgen over het verdwijnen van het dialect	2
Verbastering van dialecten	2
Import zorgt voor verdwijnen	1

“Het Limburgse dialect is een **noodzakelijkheid binnen de carnavalswereld**. Als het dialect zou uitsterven, zou dit een erg grote impact hebben op de vorm van het vieren van carnaval zoals wij dit kennen. De woonkern wordt daarom altijd uitgenodigd voor activiteiten om in contact te blijven met het dialect.”

“Over het algemeen positief. **Als er niet in dialect gecommuniceerd wordt komt er ook regelmatig commentaar op**. Aan de andere kant is men zich ook bewust dat als men een grote groep wil bereiken daar ook steeds meer mensen bij zitten die het dialect niet spreken en het in woord nog wel mee zullen krijgen, maar in schrift lastig vinden om te lezen.”

“Dat vinden wij positief, maar zoals gezegd blijft het **lastig om dit in stand te houden**. Dit geldt trouwens ook voor het in stand houden van de carnaval, dit doordat er toch meer mensen komen wonen die niets met carnaval hebben en die zich dan ook niet bezig houden om dit in stand te houden.”

“Als mogelijk zelfs invoeren op de scholen. Wij vinden het jammer dat waar mogelijk de voertaal op een school ook gehanteerd mag worden. **Wij vinden het jammer dat je steeds meer jeugd hoort communiceren in het hollands, waardoor je het dialect steeds meer aan de horizon ziet verdwijnen**. Jammer.”

Vraag 11: Wilt u nog iets anders kwijt of heeft u een opmerking, laat deze hier achter:

Ook de antwoorden op deze open vraag zijn gecodeerd en op thema ingericht. Ook hier zijn een aantal thema's uitgelicht die mee zullen worden genomen in de enquête. Daarnaast zijn er enkele citaten inzichtelijk gemaakt.

Tabel 7
Opmerkingen over de enquête

Thema	Aantal keer genoemd
Meer aandacht op scholen voor dialect/carnaval	6
Goed dat er aandacht voor is/goed initiatief	6
Uitkomst onderzoek delen	2
In het Limburgs dialect stimuleren is er een rol weggelegd voor de provincies/gemeenten	1
Er moet meer publieke aandacht komen voor de dialecten	1

“Wij zien meer en meer bij bv. schoolse activiteiten in relatie tot carnaval dat **het dialect niet meer gesproken (mag) wordt (worden)**. Dat verontrust ons, van hieruit moet de jeugd 'de voeding' krijgen, en hier wordt carnaval eigenlijk steeds meer en meer als een 'neven-activiteit' weggezet, samen met het behoud van de Limburgse taal.”

“Goed dat er **aandacht** is voor het behoud van de verschillende limburgse dialecten.”

“Er is in de promotie en in het standhouden van het Limburgs dialect een grote rol weggelegd voor de Provincie Limburg en de gemeentes. **Het Limburgs dialect behoeft meer prioriteit en aandacht.**”

“Goed dat jullie hiermee bezig zijn. **Hopelijk levert het handvaten op die wij als vereniging kunnen gebruiken.**”

Kwalitatief onderzoek: Interviews met de carnavalsverenigingen

Met vijf carnavalsverenigingen is er een verdiepend interview gevoerd om meer te weten te komen over de relatie tussen de carnavalsvereniging/carnavalsviering en de Limburgse taal. In dit subhoofdstuk worden de resultaten van deze interviews weergegeven.

Interview met Iwan Bruijnzeels – secretaris van De Tempeleers Maastricht

Op woensdag 22 maart 2023 werd er een interview afgenomen met Iwan Bruijnzeels van stadscarnavalsvereniging De Tempeleers in Maastricht. Naast zijn rol als secretaris van De Tempeleers, is Iwan ook secretaris bij Veldeke Kring Maastricht. Iwan vertelt dat hij het altijd belangrijk heeft gevonden om het Maastrichts of het Limburgs te koesteren en ervoor te zorgen dat het behouden blijft, hij denkt niet dat dat kleurt wat hij heeft ingevuld voor de enquête. Iwan vertelt over de geschiedenis van de Maastrichtse carnaval en hoe De Tempeleers als organisatie is doorgegroeid vanuit haar voorganger, Sociëteit Momus. De sociëteit was de eerste die in 1839 begon met de georganiseerde carnaval in Maastricht. De sociëteit had in de statuten staan dat zij het Maastrichts hoog aanschrijven en dat ze instaan voor het Maastrichts. Volgens Iwan is de carnaval in Maastricht dan ook altijd verbonden geweest met het dialect. Alles van Momus, maar ook van de Tempeleers, ging en gaat in het Maastrichts; de liedjes, het uitroepen van de prins, de notulen. Ook de oprichtingsakte is in het Maastrichts opgeschreven. Het dialect wordt dus overal gebruikt in geschreven en ongeschreven vorm. Iwan noemt de taal onlosmakelijk verbonden met de carnaval. Daarmee wil hij niet zeggen dat de carnaval zonder de taal niet kan bestaan, maar de carnaval zou echt anders zijn. Dat komt volgens hem omdat de eigenheid die gevoeld wordt door het Maastrichts te spreken, er dan niet meer zou zijn. Het zou dan een meer algemeen feestje worden, dat minder is verbonden met het Maastrichts.

De voertaal binnen de carnavalsvereniging en de carnavalsviering is Maastrichts. Maar Iwan vertelt dat de vereniging ook bij mensen komt die geen Maastrichts gebruiken. Zo gaat de vereniging bijvoorbeeld elk jaar bij de studenten van de universiteit op bezoek. Daar vertelt de vereniging over de historie van carnaval en leren ze de studenten een carnavalsliedje in het Maastrichts. Ook laten ze de studenten een eed afleggen in het Maastrichts, met dingen die zij moeten doen voor de carnaval in Maastricht. Op deze manier probeert de vereniging de Maastrichtse taal voor een stukje over te brengen op de Nederlandstalige studenten. Verder verspreidt de vereniging het dialect door dit te gebruiken op de website en in de social media posts van de vereniging. De website is ook te bekijken in het Nederlands, naast de volledig Maastrichtse variant. Daarnaast brengt de vereniging elk jaar een bezoek aan de basisscholen in Maastricht, waar zij een carnavalsles verzorgen. Deze les wordt in principe geheel in het Maastrichts gegeven. De carnavalsles is door de vereniging zelf ontwikkeld. Op deze manieren probeert de vereniging het dialect te stimuleren. Om de carnaval zelf aan bod te brengen bij kinderen op de basisscholen, wordt er een wedstrijd uitgezet. Deze heet de Kinder Vastelaovends Expositie. Scholen worden benaderd om te knutselen voor de carnaval. De knutselwerken worden vervolgens in het MUMC+ geëxposeerd, waarbij de scholen een prijs kunnen winnen.

Iwan geeft aan dat De Tempeleers zich in principe niet erg druk maken over de jeugd die wellicht minder carnaval viert. Iwan denkt dat dit iets is dat altijd speelt, ook vroeger toen hij klein was speelde dit. Hoewel er tegenwoordig wel meer invloeden van buitenaf zijn, zoals buurten in Maastricht waar veel expats wonen en waar weinig mensen wonen met Maastrichtse roots. Maar de leeftijdsgroep tussen de 12 en 25 zijn en blijven altijd moeilijk om te bereiken. Volgens Iwan zoeken pubers graag hun eigen weg en hun eigen manier om de carnaval te vieren, zodra ze dit

niet meer met hun ouders hoeven te doen. Later, zodra ze een eigen gezin hebben, vieren ze dan vaak toch weer carnaval zoals anderen dat doen in Maastricht en sluiten ze zich hier weer bij aan.

De Tempeleers hebben een nauwe samenwerking met Veldeke Kring Maastricht, omdat enkele leden in beide verenigingen zitten. De lijntjes zijn daardoor erg kort. Veldeke helpt de carnavalsvereniging en vice versa. De Tempeleers hebben dan ook geen behoefte aan ondersteuning op het gebied van de Limburgse taal. De Tempeleers zijn al lid van een aantal overkoepelende carnavalsorganisaties zoals de SMV (Samenwerkende Mestreechter Vastelaovendsvereniging) en de SLV (Samenwerkende Limburgse Vastelaovesvereniging). De enige vorm waaraan Iwan kan denken is dat het Huis optreedt als vraagbaak, bijvoorbeeld voor verenigingen die vragen hebben over zaken als veranderende wetten voor verenigingen en dergelijke. Iwan hoopt dat alle carnavalsverenigingen in Limburg een Veldeke kring weten te vinden voor hun vragen over de Limburgse taal.

Interview met Peter Noten – secretaris van VV De Keemeleers Maastricht

Op donderdag 30 maart 2023 werd er een interview afgenomen met Peter Noten van VV De Keemeleers uit Maastricht. Peter vertelde dat De Keemeleers de tweede grote vastelaovendsvereniging van de stad is, naast De Tempeleers. De Keemeleers is twee jaar later opgericht aan de andere kant van de brug, in het stadsgedeelte Wyck. Wat Peter mooi vindt aan De Keemeleers is de sociaal-maatschappelijke functie die de vereniging vervuld, naast het bestaan in de carnavalswereld. Zo brengt de vereniging elk jaar een donatie naar de kinderafdeling van het ziekenhuis, naar Huize Maasveld (waar mensen met een verstandelijke beperking wonen en werken) en doet de vereniging iets voor de gehandicaptensport. Ook werkt de vereniging samen met onder andere De Tempeleers, bijvoorbeeld bij de oprichting van de Revue Aon de Maos. Peter is zelf Vorst geweest bij De Keemeleers. Ook in deze rol vond hij het sociaal-maatschappelijke belangrijk, het verbinden van de mensen. Hij vindt dat je een voorbeeldfunctie hebt, je symboliseert iets en hebt de mogelijkheid om anderen het gevoel van de vastelaovend te laten zien.

Het dialect is binnen de vereniging heel belangrijk volgens Peter, het is de moedertaal. Alles wat de vereniging doet, gebeurt in het Maastrichts, ook de communicatie met anderen. Zo is de Keemeleersgezet in het Maastrichts, maar ook de proclamatie, de eed en de invitaties voor het Vorstenbal. Volgens Peter kun je je in de taal waarmee je als kind bent opgegroeid beter uitdrukken, je kunt er meer gevoel in leggen. De gevoelswaarde van de taal is anders dan dat je bijvoorbeeld in het Nederlands zou communiceren. Dat heeft volgens Peter ook gedeeltelijk met identiteit te maken. Binnen de Limburgse taal heeft de vereniging niet alleen een symbolische functie, maar ook een voorbeeldfunctie en doorgeeffunctie. De vereniging wil de nieuwe generatie graag enthousiasmeren om het dialect te gebruiken. Het is daarbij belangrijk voor de vereniging dat zijzelf het dialect op een zo correct mogelijke wijze uiten, in zowel spellingswijze als spreekwijze. Volgens Peter zijn alle verenigingen die wat doen met de Maastrichtse taal, ambassadeur van de Maastrichtse taal en daarmee bewaker van het Maastrichts. Deze verenigingen moeten ervoor zorgen dat het Maastrichts wordt uitgedragen.

De (carnavals)tradities en taal moeten volgens Peter worden doorgegeven. Het is een verrijking van wie je bent en daardoor kun je als persoon makkelijker communiceren, in contact komen en verbinden met andere mensen. Het creëert dan ook iets gemeenschappelijks. De carnaval heeft een verbindende factor, waarin de taal een factor is. Volgens Peter zitten er altijd verwijzingen naar de historie en naar wie je bent, in wat je doet. Wat je doet bepaalt dan ook wie je bent.

Ondersteuning van het Huis of het Hoes veur 't Limburgs, ziet Peter vooral voor zich in de vorm van een lobby richting de provincie en de gemeenten. Vastelaovendsverenigingen kunnen geen subsidies aanvragen, ondanks dat de verenigingen zich vaak inzetten voor het uitdragen van de taal en het doorgeven van tradities. Ze zijn bezig op een sociaal-maatschappelijk en educatief vlak, maar kunnen hier geen subsidies voor aanvragen. Peter geeft aan dat de behoefte daar in zit, het vinden van financiering om niet zozeer het plezier uit te dragen, maar om de tradities door te kunnen geven. Anders komt er een moment waarop bepaalde activiteiten niet meer voor niks kunnen:

“Dan geis se dus lui oetslete, terwijl vastelaovend bei oetstek het fees is woer ederein aan kent deilnumme. Ongeach d’ne staotus of d’n ploats in de maotsjappij, of wee se bes of woer se vandaan kums, wat d’ne achtergrond ouch is, wat d’n sekse is, wat d’n religie is. Ederein kint in principe hei aan mit doon, in welke vörm dan ouch. En door dao ein financiële barrière op te leggen, bie openbare dinger, dan krieg se dat se dat geis weghole”.

Vertaling:

“Dan ga je dus mensen uitsluiten terwijl vastelaovend bij uitstek het feest is waar iedereen aan kan deelnemen. Ongeacht je status, of je plaats in de maatschappij, of wie je bent of waar je vandaan komt, wat je achtergrond ook is, wat je sekse is, wat je religie is. Iedereen kan in principe meedoen in welke vorm dan ook. En door daar een financiële barrière op te leggen, bij openbare dingen, dan krijg je dat je dat gaat weghalen”.

Interview Ruud Hermans – secretaris VV De Kwakkert Heythuysen

Op woensdag 29 maart werd er een interview afgenomen met Ruud Hermans van VV De Kwakkert uit Heythuysen. De vastelaovendsvereniging bestaat sinds 1955 en organiseert verschillende activiteiten binnen het dorp. Zo organiseren ze de wat meer geïjkte activiteiten, zoals een prinsebal, prinsenreceptie, zittingsavonden en de optocht. Daarnaast organiseren ze ook specifieke activiteiten voor bepaalde doelgroepen. Zo organiseren ze sinds vorig jaar een avond waarop ze hun eigen “Wien Queen” uitroepen. Deze avond is vooral in het leven geroepen om meer damesbinding met de vereniging te creëren. Ook trekt de activiteit een jongere doelgroep aan. Daarnaast organiseert de vereniging een buutte-gala, waarbij de buutte-kampioenen van Brabant en Limburg twee avonden optreden. Deze avond is meer gericht op de oudere doelgroep. Naast deze twee activiteiten organiseert de vereniging op de zaterdag tijdens carnaval ook een grootschalig buitenevenement. Op dit evenement treden regionale, maar ook provinciale artiesten op. Het evenement is gratis en daardoor erg laagdrempelig. Het evenement wordt georganiseerd om de mensen bij het dorp betrokken te houden, omdat de vereniging heeft gemerkt dat vooral de jeugd wegtrekt uit het dorp. De nieuwe activiteiten worden ook georganiseerd om jongere vrijwilligers te trekken, die zich kunnen binden aan laagdrempelige activiteiten waar ze kort aan kunnen meewerken. Ook voor de jeugdcommissie is het moeilijk om vrijwilligers te vinden.

De vereniging probeert het dialect te stimuleren onder het motto “goed voorbeeld, doet goed volgen”. Alle uitingen van de vereniging zijn in het dialect, zoals posters, Facebook posts en de vastelaovendskrant. Ook hebben een aantal leden van de commissie vastelaovendskrant (samen met enkele anderen) gewerkt aan een Heitsers woordenboek. Dat woordenboek is uitgegeven onder de vlag van de Heemkundevereniging in maart 2023.

Ondersteuning van het Hoes veur 't Limburgs zou de vereniging vooral zien in een vorm waarin de binding met de basisschool versterkt wordt. Ruud denkt dan aan lespakketten die kant en klaar op scholen kunnen worden ingezet. Gethematiserd rondom de carnaval, maar het kan bijvoorbeeld ook over het LVK gaan en dan gecombineerd met een muzikles. Dan kun je kinderen meenemen in het proces van dialect spreken en schrijven. De vereniging gaat elk jaar naar de scholen en dan vertellen de leden iets over de vereniging, maar een lespakket zou wel helpen.

Daarnaast leeft er ook een behoefte om een jaarlijks dictee te organiseren, dat eventueel gekoppeld is aan spellingslessen. Tijdens de presentatie van het woordenboek, heeft Ruud een basisles gegeven in het Limburgse dialect. Die les werd heel erg enthousiast ontvangen en mensen gaven aan dat de vereniging dit vaker zou kunnen doen en dat ze er meer over wilden weten. Ruud denkt dat een jaarlijks dictee een mooie gelegenheid kan zijn om mensen te inspireren om met de taal bezig te zijn en dat het mensen samenbrengt om over de taal te praten. Zo komen mensen in ontmoeting met de taal en worden ze zich bewust hoe mooi en uniek het Limburgse dialect is. Door ook achtergrondinformatie te geven, bijvoorbeeld over de uniekheid van de toontaal Limburgs, wordt een breder publiek hier bekend mee en dat verhoogt volgens Ruud het prestige van de taal en de trots die mensen hebben om een onderscheidend dialect te hebben. Ondersteuning hierin zou, volgens Ruud, kunnen plaatsvinden door in contact te komen met andere verenigingen die al eens een soortgelijk evenement hebben opgezet of met andere verenigingen die met dezelfde ideeën rondlopen. Ook zou het Hoes bijvoorbeeld nieuwsbrieven over de taal kunnen verspreiden naar de carnavalsverenigingen, die deze weer onder hun eigen netwerk kunnen verspreiden.

Interview Martijn Bours – Vorst CV Onger 't Viaduct Maasbracht en Brachterbeek

Op dinsdag 4 april is er een interview afgenomen met Martijn Bours van CV Onger 't Viaduct uit Maasbracht en Brachterbeek. Martijn is vorst van carnavalsvereniging Onger 't Viaduct en al lid van de vereniging sinds haar oprichtingsjaar in 2003. Martijn wilde graag meewerken aan het onderzoek aangezien de vereniging in 2020, net voor corona, een vastelaovendsfilm heeft gemaakt in samenwerking met de provincie, het Huis voor de Kunsten en de gemeente Maasgouw. In de film is er ook aandacht voor de Limburgse taal, aangezien de vereniging dat belangrijk vindt. De vereniging zelf is als grap begonnen, maar is nu een volwaardige vereniging met een ledenaantal rond de 40. De gemiddelde leeftijd binnen de vereniging is 25 en de vereniging zit momenteel in een transitiefase om het bestuur over te dragen van wat oudere leden naar de jongere leden. De vereniging organiseert verschillende activiteiten. Zo begint de vereniging met de Vivas, de Viaducter Vastelaovend Start. Deze activiteit was altijd een beetje traditioneel, waarbij de prins aftreedt en er een nieuwe prins werd uitgeroepen. Er werd veel gepraat tijdens deze activiteit en alles was zoals het altijd al was. De vereniging heeft dat in een nieuw jasje gestoken. Het uitroepen en het aankleden van de prins duurt ongeveer een kwartier en er is een live band. De vereniging probeert het leuk en dynamisch te houden, zonder dat er te veel “gezeiverd” wordt. Ook de prinsenreceptie wordt zo ingestoken, met minder tijd voor

gepraat, waardoor er aan het eind van de avond tijd is om te feesten met een DJ of artiest. Ze houden het traditionele karakter aan van de receptie, maar geven er wel een andere wending aan. De vereniging neemt ook altijd deel aan de scholencarnaval en werkt samen met alle basisscholen in Maasbracht. De vereniging heeft zich op carnavalsdinsdag samengepakt met de andere verenigingen in de woonkern, om de carnaval gezamenlijk af te sluiten. Zo hopen de verenigingen dat de mensen in het dorp blijven, in plaats van weg te trekken naar de grote steden. Naast de carnavalsactiviteiten is de vereniging ook op andere manieren betrokken binnen het dorp. Zo heeft de vereniging het beeld van Pierre Cnoops in de haven van Maasbracht geadopteerd. Omtrent het beeld organiseert de vereniging activiteiten, bijvoorbeeld op de sterfdatum van Cnoops en tijdens de vastelaovend. Ook zet de vereniging zich in voor de voorjaarsmarkt en de havendagen in Maasbracht. Toch probeert de vereniging het programma niet te vol te maken, zodat jonge mensen niet afhaken omdat ze het te druk hebben of omdat het financieel niet mogelijk is. Om deze laatste reden is ook de kleding gratis die bij het lidmaatschap van de vereniging hoort, zoals de steek, blouse, strikje en broek. Als je prins wilt worden bij de vereniging, is het ook mogelijk om alles te lenen van de vereniging. Dat maakt het voor iedereen mogelijk om prins te worden. Zo worden jonge mensen niet uitgesloten. Volgens Martijn is de vereniging erachter gekomen dat als je wilt verjongen, je dingen anders moet doen. Je moet de balans vinden tussen wat er speelt bij de mensen en wat er speelt bij de vereniging.

Martijn geeft aan dat de vereniging overal waar ze komt, Limburgs probeert te praten. Dat is eigenlijk vanzelfsprekend voor de vereniging en de leden vinden dit heel erg belangrijk. De taal is volgens Martijn een stukje identiteit van de vastelaovend, maar ook van de Limburgse cultuur. PR-materiaal, berichten op sociale media en tekst in het Viaducter Blaedje (carnavalskrant) zijn ook in het Limburgs. De vereniging probeert dit zo goed mogelijk te doen in het Maasbrachts dialect en heeft enkele leden die hier handig in zijn. Zij controleren alle stukken op de Maasbrachtse spellingswijze. Martijn geeft aan dat de vastelaovend onlosmakelijk verbonden is met het dialect. Desondanks kan de vastelaovend toch bestaan zonder dialect, maar het zou dan wel ontbreken aan een bepaalde charme.

In de enquête geeft de vereniging aan dat het dialect minder wordt gesproken bij de schoolgaande jeugd en dat de vereniging zich zorgen maakt om het verdwijnen van het dialect. Martijn vertelt dat er thuis wel Limburgs wordt gesproken, maar dat kinderen op school, op de sportvereniging, op de peuterspeelzaal, bij de tandarts en dokter, eigenlijk overal waar ze komen, in het Nederlands worden aangesproken. Martijn vertelt dat het Limburgs spreken daardoor afneemt, ook de kinderen onderling praten daardoor Nederlands. Wat de vereniging daar volgens Martijn aan kan doen is meewerken met de scholen vastelaovend en daar ook Limburgs praten. Daarnaast heeft de vereniging hun vastelaovendsfilm gemaakt en daarbij een vastelaovendsexamen dat gedeeld is met de scholen. De vereniging heeft verder geen invloed op het studiemateriaal of op de basisschoolleerlingen. Dus de vereniging doet wat zij kan, maar het probleem ligt eigenlijk bij de bron. Het vastelaovendsexamen werd goed ontvangen door de scholen, maar het ligt ook aan de leraren of zij dit (blijven) gebruiken.

Met de film, het examen, het adopteren van het beeld van Pierre Cnoops en andere activiteiten, probeert de vereniging maatschappelijk bezig te zijn. Ze willen laten zien dat vastelaovend meer is dan alleen feesten, dat er meer achter zit.

Bij ondersteuning door het Hoes veur 't Limburgs, denkt Martijn aan promotiemateriaal en een Limburgs woordenboek. Promotiemateriaal kan erop gericht zijn om mensen te laten zien dat er actief gekeken wordt naar manieren om het dialect in stand te houden. Een Limburgs

woordenboek zou kunnen dienen als naslagwerk als ondersteuning in het Limburgs spreken en schrijven. Zo kan er bijvoorbeeld hulp in staan met betrekking tot klank en het schrijven van bijzondere klinkers. Voor de vereniging is een dergelijk woordenboek handig om ervoor te zorgen dat de stukken die zij online zetten of die in de carnavalskrant komen, accuraat zijn.

Interview Twan Reintjes – secretaris CV Ut Dartele Veulen

Op woensdag 29 maart 2023 is er een interview afgenomen met Twan Reintjes, de secretaris van CV Ut Dartele Veulen, uit Veulen. Twan is al ongeveer 20 jaar secretaris van de carnavalsvereniging en weet zodoende veel van de vereniging en de viering. De vereniging organiseert verschillende activiteiten binnen het dorp, zoals een prinsenbal, receptie, Ald-wieverbal en twee zittingsavonden. Tijdens de carnavalsdagen organiseert de vereniging de boerenbruiloft, een optocht en aansluitend daarop een kinderbal. Aan het eind van de carnavalsdagen wordt het Gouden Paard uitgereikt, de hoogste onderscheiding die de vereniging uitreikt. De vereniging plant de carnavalsdagen niet te vol, omdat mensen uit het dorp ook weleens naar omringende dorpen of naar Venray willen. De dorpen in de gemeente Venray hebben op carnavalsniveau een samenwerking: De Vorstenroad. Deze overkoepelende organisatie organiseert onder andere de eerste zaterdag na de 11de van de 11de de opening van het seizoen waar alle verenigingen bij elkaar komen. Ook zijn er regelmatig vergaderingen met alle aangesloten verenigingen, waar de verenigingen elkaar helpen met problemen. Ook de jeugd uit de omringende dorpen heeft zich samengepakt en doet nu meer activiteiten samen. De jeugdcarnaval is bloeiend en op die manier rolt de jeugd ook makkelijker door naar de grote vereniging.

Tijdens de carnavalsperiode ziet Twan dat er meer in het dialect geappt wordt. Er zijn veel taalfouten, maar het wordt wel gedaan. Na de carnaval gaan de meesten toch weer over op het Nederlands. Twan vindt het belangrijk dat het schrijven van het dialect wel goed gedaan wordt. Hij heeft dan ook een cursus gedaan in het dialect schrijven en lezen in het Venrays. Ook maakt hij wel eens gebruik van het Venrays woordenboek. De carnavalsvereniging doet alles in het dialect, dat is vanzelfsprekend voor de vereniging. De vereniging hoopt dat als ze het dialect zo blijven uitdragen, de rest er vanzelf ook bij betrokken wordt.

Twan ziet dat er in de dorpen nog veel dialect wordt gepraat, maar dat dat in Venray bijvoorbeeld minder is. Kinderen moeten op school Nederlands praten, waardoor ze dit thuis ook gaan doen. Sommige ouders praten dan thuis ook Nederlands met hun kinderen mee en daardoor praten de kinderen opeens alleen nog maar Nederlands. Twan denkt dan ook dat het probleem bij de ouders ligt, zij moeten dialect blijven praten met hun kinderen. Twan vindt het belangrijk dat de scholen hier wat aan doen en bijvoorbeeld tijdens de carnavalsperiode elke week een carnavalsles doen en deze in het dialect verzorgen. De carnavalsvereniging zou hier eventueel een rol in kunnen spelen door ook een les te verzorgen in die periode, bijvoorbeeld samen met de prins. In het beste geval zouden de scholen zelfs elke week een dialectles geven, eventueel ook aangevuld met Duits (vanwege de grensregio).

Hoofstuk 5: Analyse

Dit hoofdstuk bestaat uit een analyse van de resultaten uit het kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Dit hoofdstuk is opgedeeld in thema's die naar voren kwamen binnen het kwantitatief en kwalitatief onderzoek.

De carnavalsviering

Hoewel er in de enquête niet specifiek is gevraagd naar de manier waarop de carnavalsverenigingen hun viering invullen, was dit in de interviews wel een terugkerend thema. De meeste verenigingen lijken voort te bouwen op rituelen die door de jaren heen ontstaan zijn. Zo roepen alle verenigingen een prins uit en organiseren zijn activiteiten die veelal hetzelfde zijn, zoals prinsrecepties, zittingsavonden en optochten. Opvallend is dat carnavalsverenigingen steeds meer bezig zijn met het organiseren van nieuwe activiteiten, die aansluiten bij de veranderende maatschappij. Dit is bijvoorbeeld te zien bij VV De Kwakkert die meer damesbinding zoeken in de vereniging en daardoor een "Wien Queen" uitroepen, maar die ook rekening houden met de festivalisering van de carnaval en daarop inspelen door een kleinschalig evenement in eigen dorp te organiseren tijdens de carnavalsdagen. Ook CV Onger 't Viaduct past hun rituelen aan of bedenkt nieuwe rituelen, die passen bij een jongere doelgroep. Op deze manieren lijken de verenigingen de vergrijzing binnen de viering van carnaval tegen te willen gaan.

Naast het organiseren van carnavalsactiviteiten, blijken sommige verenigingen ook op sociaal-maatschappelijk niveau te opereren. Zo zamelt VV De Keemeleers elk jaar geld in voor bepaalde kwetsbare groepen, organiseren De Tempeleers activiteiten waarbij ze het dialect proberen te verspreiden onder anderstalige Limburgers en heeft VV De Kwakkert een Heitsers woordenboek uitgebracht en willen zij een dictee organiseren met daarbij spellingslessen. CV Onger 't Viaduct heeft een standbeeld geadopteerd waarom zij activiteiten organiseren en een vastelaovendsfilm gemaakt waarmee zij de geschiedenis en de traditie van de carnaval willen doorgeven. Daarnaast organiseren de meeste carnavalsverenigingen ook activiteiten voor specifieke doelgroepen om deze betrokken te houden in de gemeenschap, zoals ouderen (door ouderenzittingen) of juist voor basisschoolkinderen (door lessen op school of bijvoorbeeld de expositie in het MUMC+ van De Tempeleers). De carnavalsverenigingen zijn dus niet alleen actief binnen het vieren en organiseren van de carnaval, maar organiseren daarnaast ook andere activiteiten binnen hun gemeenschap. Hiermee lijken zij te willen aangeven niet alleen een vereniging te zijn voor plezier, maar ook voor serieuze zaken.

Gebruik van dialect

De carnavalsverenigingen die de enquête hebben ingevuld geven in grote getalen aan een dialect te gebruiken en het overgrote deel van de verenigingen vindt het dialect dan ook van (groot) belang tijdens de lokale carnavalsactiviteiten/viering. Zowel in de enquête als uit de interviews blijkt dat het dialect als voertaal binnen de viering van de carnaval gebruikt wordt. Wanneer de verenigingen in de enquête gevraagd worden welke rol zij spelen binnen het uitdragen van het dialect, geven 39 van de 78 verenigingen aan dat het een vanzelfsprekendheid is om dialect te spreken of dat het de voertaal is. Hieruit kan worden opgemaakt dat de verenigingen het zelf spreken van een dialect zien als het automatisch stimuleren van het gebruik bij anderen. Ook het interview met Ruud Hermans van VV De Kwakkert schetst hier een beeld van; de vereniging probeert het dialect te stimuleren onder het motto "goed voorbeeld, doet goed volgen".

Op de vraag welke positie het dialect binnen de woonkern van de carnavalsvereniging heeft, wordt zowel het antwoord “nog altijd de voertaal”, als het dialect “verwaterd/veranderd door import uit andere plaatsen”, meer dan 10 keer gegeven (respectievelijk 15 en 12 keer). Dat dialect de voertaal is komt hier dus wederom naar voren. Dat het dialect verwaterd of veranderd wordt dus ook meerdere keren genoemd. Daarnaast noemen vier carnavalsverenigingen dat dialecten gemengd worden. Dat het dialectgebruik verandert in veel plaatsen wordt hierdoor duidelijk. Uit de enquête komt bijvoorbeeld naar voren dat woorden uit het Nederlands, Engels en uit andere dialecten invloed hebben op het eigen dialect. Import van personen uit andere plekken in Limburg of buiten Limburg wordt ook genoemd als een van de redenen voor het veranderen van het lokale dialect. Ook in de interviews komt dit naar voren. Bijvoorbeeld in het gesprek met Iwan Bruijnzeels van de Tempeleers, die vertelt dat in bepaalde buurten in Maastricht veel expats wonen, die geen dialect spreken of carnaval vieren.

De afname van het gebruik van het dialect is een thema dat ook de carnavalsverenigingen bezig houdt. Acht verenigingen geven aan dat het dialect in hun woonkern steeds minder gebruikt wordt. Daarnaast geven nog eens acht verenigingen aan dat ouders geen dialect praten met hun kinderen of dat kinderen thuis en op school ABN praten. Ook het verplicht gebruik van Nederlands is een reden waarom twee carnavalsverenigingen aangeven dat het gebruik van dialect afneemt. In totaal komt dat op 20 van de 78 verenigingen die in een bepaalde mate zien dat het dialect binnen de woonkern afneemt. Op de vraag wat de carnavalsvereniging vindt van het dialectgebruik binnen de woonkern antwoorden 13 verenigingen dan ook dat het dialect meer gebruikt mag/moet worden of dat het meer gestimuleerd mag worden. Nog eens 10 verenigingen vinden dat het dialect in stand gehouden moet worden.

Dat de carnavalsverenigingen zich zorgen maken om de jeugd die steeds minder dialect spreekt, komt naar voren uit zowel de enquête als de interviews. Verenigingen lijken bang te zijn dat het dialect langzamerhand verdwijnt, doordat de jongere bevolkingsgroep steeds minder gebruik maakt van het dialect.

Dialect binnen de carnavalsviering

Op de vraag welke rol het dialect speelt binnen de carnavalsviering komen verschillende kenmerkende antwoorden. Zo noemen 35 verenigingen dat het dialect een verbindende werking heeft. Het zorgt ervoor dat mensen zich verbonden met elkaar voelen tijdens de viering. 10 verenigingen geven aan dat het gebruiken van dialect onderdeel is van de identiteit. 8 verenigingen geven aan dat het dialectgebruik traditie is en nog eens 8 verenigingen geven aan dat het dialectgebruik een vertrouwd gevoel geeft en herkenbaar is. Samenhang is een ander terugkerend kenmerk, 7 verenigingen vinden dat de samenhang verhoogd wordt door het gebruik van het dialect.

De verbindende werking van het dialect, het dialect als onderdeel van de identiteit, het samenhangsgevoel en het vertrouwde gevoel en herkenbaarheid van het dialect, lijken allemaal te zorgen voor dat persoonlijke en intieme gevoel van zich ergens thuis voelen dat Antonsich (2010) beschrijft. Het dialect zorgt ervoor dat mensen zich verbonden met elkaar voelen omdat het een gevoel van gemeenschap opwekt. Mensen voelen zich thuis omdat ze zich in elkaar herkennen en zich vertrouwd bij elkaar voelen. ‘Place-belongingness’ lijkt dan ook een grote rol te spelen binnen het dialectgebruik tijdens de carnavalsviering. Spelen de ‘politics of belonging’ dan ook een rol hierin? Kun je wanneer je geen dialect spreekt wel carnaval vieren?

Volgens negen carnavalsverenigingen is de carnaval en het gebruik van dialect onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Wanneer op dit antwoord wordt doorgevraagd tijdens verdiepende interviews, blijkt dat carnavalsverenigingen dit toch nuanceren. Volgens Iwan Bruijnzeels van De Tempeleers zou de carnaval wel kunnen bestaan, maar zou het anders zijn. De eigenheid zou verdwijnen. Ook Martijn Bours van CV Onger 't Viaduct geeft aan dat de carnaval zonder dialect zou kunnen bestaan, maar dat er dan een bepaalde charme zou ontbreken. Het praten van Nederlands lijkt in de carnavalswereld dan ook inbreuk te doen op de carnavalsviering. Ondanks dat verenigingen aangeven er ook voor anderstaligen te zijn en hier soms activiteiten voor organiseren, lijkt er toch een 'wij-zij'-denken te zijn binnen de carnavalsviering. De samenhang en gevoel van identiteit dat het dialect spreken oproept, zorgt ervoor dat anderen worden buitengesloten, net zoals Wijers in 1995 al beschreef. Dit gebeurt zonder dat de carnavalsverenigingen dit opzettelijk doen.

Ondersteuning van het Hoes veur 't Limburgs

Het overgrote deel van de carnavalsverenigingen (85%) voelt een verantwoordelijkheid voor het bijdragen aan een levendige en toekomstbestendige Limburgse taal. De meeste verenigingen (78%) hebben geen behoefte aan ondersteuning om dit te kunnen doen. Ondanks dat 61 verenigingen hier geen behoefte aan hebben, geven 15 van deze verenigingen toch een antwoord op de vervolgvraag die gaat over welke ondersteuning de verenigingen nodig hebben. Dat geeft een vertekend beeld. In deze situatie zou dan 59% (46 van de 78) van de verenigingen geen behoefte aan ondersteuning hebben en 33% zou hier wel behoefte aan hebben (26 van de 78). Op de vraag waar de verenigingen dan behoefte aan zouden hebben, kwamen de volgende categorieën het meest aan bod:

1. Correct gebruik van het dialect (waaronder een website als naslagwerk of een woordenboek)
2. Onderwijsactiviteiten
3. Communicatiemateriaal
4. Financiële steun
5. Offline en online kanalen om kennis te delen

Dat verenigingen behoefte aan ondersteuning in het correcte gebruik van het dialect hebben, kan voortkomen uit de voorbeeldfunctie die sommige carnavalsverenigingen lijken te vervullen. In alle interviews en ook uit antwoorden van de enquête blijkt dat verenigingen het dialect op een zo goed mogelijke en correcte manier proberen te uiten, zowel in spraak als in schrift. Zij zien zich als voorbeeld voor anderen en willen het daarom zo goed mogelijk doen.

Uit zowel de enquête als uit de interviews blijkt dat verenigingen zich zorgen maken om het verdwijnen van het dialect onder de jeugd. Ook in de behoefte aan ondersteuning komt dit terug. Verenigingen zijn op zoek naar materialen die kunnen worden aangeboden aan het onderwijs of naar concrete onderwijsactiviteiten. Veel verenigingen lijken van mening te zijn dat basisscholen cruciaal zijn in het stimuleren van dialect bij (jonge) kinderen.

Communicatiemateriaal zien verenigingen voor zich in de vorm van manieren om de Limburgse taal onder de aandacht te brengen. Financiële steun zien de verenigingen vooral voor zich in de vorm van subsidies of hulp bij het verkrijgen hiervan. Dit komt ook voort uit de sociaal-maatschappelijke functie die de carnavalsverenigingen in sommige gevallen vervullen. Verenigingen zijn van mening dat hier een subsidie tegenover zou kunnen staan. Uit interviews

en de enquête blijkt dat verenigingen ook op zoek zijn naar manieren om kennis met elkaar te kunnen delen.

Hoofdstuk 6: Conclusie

Dit onderzoek begon met de vraag waarom we denken dat carnaval, de Limburgse taal en tradities met elkaar te maken hebben. Het eerste hoofdstuk behandelde de recente geschiedenis van de carnavalsviering om te kunnen duiden waar rituelen en tradities hun oorsprong vinden. Pas na de Tweede Wereldoorlog begint de bloei van de carnavalsverenigingen en de georganiseerde carnaval in Limburg op te komen. De nadruk komt dan op het streekeigene van het feest te liggen en de carnavalsviering krijgt volgens Wijers (1995) een functie binnen de constructie van een Limburgse eenheid en identiteit. Verschillende maatschappelijke veranderingen, maar ook de verspreiding van de carnavalsviering door de rest van Nederland, hebben invloed op de verscherping van het ‘wij-zij’ denken binnen de carnavalsviering. Het dialect krijgt volgens Wijers ook een functie daarin, het herstelt de vertrouwde kleinschalige gemeenschap maar sluit juist daardoor buitenstaanders buiten. Doordat het dialect de voertaal wordt binnen de carnavalsviering draagt het volgens Wijers bij aan de accentuering van een eigen identiteit en het oproepen van een saamhorigheidsgevoel. Tradities en rituelen spelen binnen de carnavalsviering volgens Wijers een belangrijke rol, omdat deze ervoor zorgen dat identiteitsverlies wordt tegengegaan door het gebrek aan houvast op te lossen. Carnavalsverenigingen verzorgen door het organiseren van de carnavalsviering voor continuïteit en houden tradities en rituelen in stand of ontwerpen nieuwe. Franssen en Mattheijssen (2014) hebben de recente carnaval onder de loep genomen. Ook in de recente carnaval lijken carnavalsverenigingen te zorgen voor de continuïteit van tradities en rituelen/gebruiken, maar zijn zij vaak ook genoodzaakt om nieuwe manieren te vinden om de carnavalsviering aan te kleden (veelal door maatschappelijke veranderingen). Hobsbawm (2012) beschrijft dit proces van traditieconstructie, waarbij hij een onderscheid maakt tussen tradities en gebruiken. Tradities ontstaan niet zomaar, maar worden volgens Hobsbawm nauwkeurig geconstrueerd om bepaalde doelen na te streven, zoals sociale cohesie of identiteitsconstructie. Tradities worden daarin gekenmerkt door onveranderlijkheid, maar de rituelen of gebruiken die landen binnen tradities kunnen wel veranderen. De manier waarop bepaalde gebruiken of rituelen worden uitgevoerd zijn vaak onderdanig aan veranderingen in de maatschappij. Tradities geven dus een gevoel van continuïteit met het verleden, terwijl rituelen/gebruiken ervoor zorgen dat tradities toch eigentijds aangekleed kunnen worden. Hoewel tradities dus vaak een vaste vorm hebben, zijn ze toch dynamisch. Identiteitsconstructie wordt ook als een dynamisch proces gezien, dat is gefocust op hoe personen zichzelf zien, maar ook op hoe personen binnen een bepaalde groep passen. ‘Place-belongingness’ en de ‘politics of belonging’ spelen hier een rol in. Hier komt ook het ‘wij-zij’ denken terug. Wanneer je niet binnen een bepaalde groep past op sociaal of ruimtelijk niveau, dan hoor je bij de anderen of ‘zij’. Je culturele identiteit wordt dus zowel bepaald door je eigen persoon als door de groepsidentiteit van de gemeenschap waartoe jij jezelf vindt behoren of waar je thuis voelt.

De georganiseerde carnavalsviering kan gezien worden als een traditie, waarin allerlei gebruiken en rituelen aan de orde komen. Hoewel de carnavalsviering een nog uitgebreidere geschiedenis heeft dan beschreven in dit onderzoek, komt de huidige traditie voort uit de naoorlogse behoefte om een streekeigen carnavalsviering te organiseren. De traditie werd daardoor aangekleed als lokaal feest, waarbij de nadruk lag op de eigenheid van de Limburgse viering. Het dialect speelt een grote rol in het tot uiting komen van deze eigenheid en roept een gevoel van samenhang en vertrouwdeheid op binnen de carnaval vierende gemeenschap. Het dialect zorgt voor een groepsidentiteit. Carnavalsverenigingen zorgen op allerlei manieren voor het in stand houden van

de traditie van de carnaval. Het gebruik van dialect kan gezien worden als een gebruik binnen de traditie van carnaval. Ook andere gebruiken zoals het jaarlijks uitroepen van een prins en andere jaarlijks terugkerende activiteiten dragen bij aan de continuïteit van de traditie. Het kwalitatieve en kwantitatieve onderzoek bracht aan het licht dat verenigingen inderdaad voortbouwen op bepaalde gebruiken binnen de carnavalstraditie die elk jaar terugkeren. Daarnaast proberen verenigingen ook hun eigen, nieuwe invulling te geven aan de viering, om zo de continuïteit van de traditie te kunnen verzekeren. Het dialect blijft een grote rol spelen binnen de carnavalsviering. Het zorgt ervoor dat mensen zich verbonden met elkaar voelen en het roept een samenhangingsgevoel op. Carnaval zou volgens de verenigingen dan ook echt anders zijn zonder het gebruik van het dialect.

De hoofdvraag van dit onderzoek is hiermee beantwoord. Dit onderzoek is echter ook uitgevoerd om antwoord te geven op de vraag welke rol het Hoes kan spelen in de ondersteuning van de carnavalsverenigingen op het gebied van de Limburgse taal. Het antwoord op deze vraag wordt uitgewerkt in het volgende hoofdstuk, waarin gelijk de aanbevelingen aan het Huis voor de Kunsten zijn uitgewerkt.

Hoofdstuk 7: Aanbevelingen

Uit het kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek kwam voort dat de carnavalsverenigingen in Limburg zich wel degelijk verantwoordelijk voelen voor het bijdragen aan een levendige en toekomstbestendige Limburgse taal. Het overgrote deel van de verenigingen geeft aan het dialect te gebruiken en van groot belang te vinden tijdens de carnavalsviering. Het dialect wordt dan ook in de meeste gevallen gebruikt als voertaal binnen de viering. De helft van de verenigingen geeft aan dat het uitdragen van het dialect een vanzelfsprekendheid is, waaruit blijkt dat zij het dialect onbewust stimuleren door het zelf te gebruiken. Opvallende gegevens zijn dat 15 verenigingen vinden dat het dialect binnen de woonkern ook de voertaal is, 12 verenigingen denken dat het dialect veranderd door import vanuit andere (Limburgse) plaatsen. 20 verenigingen zien dat het dialectgebruik binnen hun woonkern afneemt, enkele verenigingen wijten dit aan ouders en scholen die geen dialect gebruiken in omgang met kinderen. De zorgen hierover komen ook in andere antwoorden terug, meerdere carnavalsverenigingen zijn van mening dat scholen het dialect moeten gebruiken.

Een meerderheid van de verenigingen geeft aan geen behoefte te hebben aan ondersteuning vanuit het Hoes. Verenigingen die hier wel behoefte aan hebben, noemen de volgende gebieden van ondersteuning: het correcte gebruik van het dialect, onderwijsactiviteiten, communicatiemateriaal, financiële steun en offline en online kanalen om kennis te delen.

Ondanks dat dit verschillende gebieden zijn, is er ook een samenhang te zien. Tijdens dit onderzoek kwamen er veel verschillende initiatieven van verenigingen op het gebied van de Limburgse taal aan het licht. Denk hierbij aan verenigingen die hun eigen carnavalslessen hebben ontwikkeld, de productie van de Vastelaovendsfilm van CV Onger 't Viaduct en het opzetten van een spellingsdictee door VV De Kwakkert. De carnavalsverenigingen zijn veelal bezig met initiatieven op het gebied van de Limburgse taal, maar er lijkt geen platform te zijn waar de verenigingen deze initiatieven met elkaar kunnen delen. Een aanbeveling voor het Hoes zou dan ook zijn om met de verenigingen en overkoepelende organisaties zoals BCL en SLV in gesprek te gaan over een dergelijk platform waarop de verenigingen hun ideeën en initiatieven kunnen delen. Dit zou voor het Hoes dan ook een plek kunnen zijn waar zij communicatiemateriaal met verenigingen kunnen delen, om de Limburgse taal onder de aandacht te brengen.

De behoefte van verenigingen naar ondersteuning bij het correcte gebruik van het dialect komt hoogstwaarschijnlijk voort uit de voorbeeldfunctie die verenigingen zichzelf aanmeten als het aankomt op het gebruik van het dialect. De verenigingen vinden het belangrijk het dialect op een correcte manier te gebruiken, zodat anderen dit op een correcte manier overnemen. Het delen van contactgegevens van bijvoorbeeld Veldeke-kringen of woordenboeken en online naslagwerken zou kunnen via een nog op te zetten platform of via de website van het Hoes. Deze laatste optie geeft als probleem dat niet alle carnavalsverenigingen het Hoes weten te vinden. Het is wellicht een taak voor de verbinder om de carnavalsverenigingen ook te betrekken bij het Hoes.

Een andere aanbeveling is het produceren van een onderwijsprogramma dat is in te passen rond het thema Limburgse taal en carnaval. Meerdere verenigingen geven aan hier behoefte aan te hebben. Onderzocht zou moeten worden of scholen al carnavalslessen verzorgen, hoe zij dit doen en of er een behoefte is aan een onderwijsprogramma over de carnaval. De carnavalslessen kunnen een ingang bieden om ook het dialect binnen scholen aan de aandacht te brengen. Het

Hoes kan hierbij wellicht terugvallen op initiatieven die al bestaan vanuit carnavalsverenigingen. Zo zou het nuttig kunnen zijn om in gesprek te gaan met CV Onger 't Viaduct over hun vastelaovendsfilm of met verenigingen zoals de Tempeleers die al hun eigen carnavalslessen aanbieden op scholen.

Een laatste aanbeveling is op het gebied van financiële steun. Enkele verenigingen geven aan zich niet gesteund te voelen door de lokale en provinciale overheid, ondanks dat zij een sociaal-maatschappelijke functie vervullen binnen hun woonkern. Het zou interessant kunnen zijn voor het Hoes om in een vervolgonderzoek uit te zoeken welke rol zij kunnen spelen in het adviseren van carnavalsverenigingen over subsidieregelingen. Wellicht zijn er subsidies waar ook carnavalsverenigingen kans op kunnen maken als zij projecten organiseren die op sociaal-maatschappelijk vlak relevant zijn of die bijdragen aan het levendig en toekomstbestendig houden van de Limburgse taal. Hierover meer informatie verstrekken zou dan weer kunnen op een nog op te zetten platform.

Literatuurlijst

- Antonsich, M. (2010). Searching for Belonging – An Analytical Framework. *Geography Compass*, 4(6), 644–659. DOI: 10.1111/j.1749-8198.2009.00317
- Best, S.J., Harrison, C.H. (2009). Internet Survey Methods. In Bickman, L., & Rog, D. J. (2009). *The SAGE handbook of applied social research methods*. SAGE Publications, Inc., <https://dx.doi.org/10.4135/9781483348858>
- Brinkmann, S. (2013). *Qualitative Interviewing. Understanding Qualitative Research*. Oxford University Press.
- Fowler Jr., F.J., Cosenza, C. (2009). Design and Evaluation of Survey Questions. In Bickman, L., & Rog, D. J. (2009). *The SAGE handbook of applied social research methods*. SAGE Publications, Inc., <https://dx.doi.org/10.4135/9781483348858>
- Fransen, T., Mattheijssen, S. (2014). *Hét Carnavalsboek. Van Lentefeest tot festival*. Wielaad Media.
- Hobsbawm, E. (2012a). Introduction: Inventing Traditions. In E. Hobsbawm & T. Ranger (Eds.), *The Invention of Tradition (Canto Classics, pp. 1-14)*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781107295636.001
- Hobsbawm, E. (2012b). Mass-Producing Traditions: Europe, 1870–1914. In E. Hobsbawm & T. Ranger (Eds.), *The Invention of Tradition (Canto Classics, pp. 263-308)*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781107295636.007
- Qualtrics. (2023). What is NPS? Your ultimate guide to Net Promoter Score. <https://www.qualtrics.com/experience-management/customer/net-promoter-score/>
- Tashakkori, A., Teddlie, C. (2009). Integrating Qualitative and Quantitative Approaches to Research. In Bickman, L., & Rog, D. J. (2009). *The SAGE handbook of applied social research methods*. SAGE Publications, Inc., <https://dx.doi.org/10.4135/9781483348858>
- UNESCO. (2022). *Basic Texts of the 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. 2022 Edition.
- Usborne, E., De La Sablonnière, R. (2014). Understanding My Culture Means Understanding Myself: The Function of Cultural Identity Clarity for Personal Identity Clarity and Personal Psychological Well-Being. *Journal for the Theory of Social Behaviour* 44(4), 436-458. DOI: 10.1111/jtsb.12061.
- Wijers, C. (1995). *Prinsen en Clowns in het Limburgse Narrenrijk. Het carnaval in Simpelveld en Roermond 1945-1992*. P.J. Meertens Instituut.
- Yuval-Davis, N. (2006). Belonging and the politics of belonging. *Patterns of Prejudice*, 40(3), 197-214. DOI: 10.1080/00313220600769331